

MUHASEBE DUYGUSU

MUHASEBENİN ANLAMI.....	1
(وَأَنْتُمْ كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ) (ÂYETİNİN TEFSİRİ.....	1
MUHASEBENİN, MÜSLÜMAN'IN HAYATINDAKİ YERİ.....	2
KENDİMİZİ TENKİT.....	2
YÜZLEŞME.....	3
MUHASEBEYLE MURAKABE ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	4
BİR MUHASEBE.....	4
ENSAR'DAN BİR MUHASEBE KAHRAMANI.....	5
TEBLİĞ İLE FERDÎ MUHASEBE ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	5
Konunun Özeti.....	5

Muhasebenin Anlamı

Hesap görme, hesaplaşma, kendi kendini sorgulama diyebileceğimiz muhâsebe; mü'minin, her gün, her saat, iyi-kötü, yanlış-doğru, günah-sevap yaptığı şeyleri gözden geçirip, hayırları, güzellikleri şükürle karşılaması; inhirafı, günahları istiğfarla gidermeye çalışması; yanlışlıkları, kötülükleri de tevbe ve nedâmetle düzeltmeye gayret göstermesi adına çok önemli bir cehd ve insanın kendini isbat etmesi mevzuunda da ciddi bir teşebbüs sayılır....

...İnsanın, kendi kendini ledünnî yanlarıyla, iç derinlikleriyle, mânâ ve rûh enginlikleriyle keşfedip tanıması, tanıyıp yorumlaması diye de ifade edebileceğimiz muhâsebe, gerçek insânî değerlerin ortaya çıkarılması, bu değerlere esas teşkil eden duyguların geliştirilmesi ve korunması yolunda bir ruh cehdi ve düşünce sancısıdır. Ancak böyle bir cehd ve düşünce sayesinde ki insan, dünü, bugünü ve yarınıyla alâkalı hayrı-şerri, güzeli-çirkini, yararlıyı-zararlıyı birbirinden tefrik edip gönül istikametini koruyabilir. (Kalbin Zümrüt Tepeleri-1/ Muhasebe)

***

**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ) (وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ
فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ)**

“Ey iman edenler! Allah'ın azabına mâruz kalmaktan korunun. Herkes yarın âhireti için ne gönderdiğine dikkat etsin. Allah'ın azabına dûçar olmaktan korunun. Çünkü Allah yaptığınız her şeyden haberdardır. Sakın şunlar gibi olmayın ki onlar Allah'ı unuttukları için, Allah da kendi öz canlarını kendilerine unutturdu. (Fayda ve zararlarını dahi bilemiyorlar). İşte yoldan çıkanlar bunlardır.” (Haşr Suresi, 18/19)

(وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ)
Âyetinin Tefsiri

Kur'ân-ı Kerim de “Onlar gibi olmayın ki, onlar Allah'ı unuttu, Allah da onlara kendilerini unutturdu.” demektedir. Evet, Allah'ı unutursanız, Allah da size nefsinizi, öz benliğinizi unutturur. Nefsinizi unutunca da Allah'tan uzaklaşırsınız. Allah'tan uzaklaşınca, nefsinize karşı bigâne kalır ve onu da unutursunuz. Böylece birbirini besleyen, birbirini tevlid eden (doğuran, netice veren) bir fasit daire teşekkül etmiş olur. Böyle bir fasit daire içine giren de artık çok zor kurtulur; kurtulmak bir yana baş aşağı yuvarlanır gider. Ayrıca, âyetten şöyle bir mânâ daha anlamak mümkündür: **Sakın Allah'ı unutmayın. Aksi hâlde Allah size nefsinizi unutturur. O zaman siz sadece dışla meşgul olmaya başlarsınız. Nazarınız hep âfâkta dolaşır. Bir türlü tefekkür ve muhasebenizi kendinize**

çevirmezsiniz. İslâm, der; fakat İslâm'ı dışarıda ararsınız. Kur'ân der; ancak Kur'ân ahkâmını yaşamayı başkalarından beklersiniz. Evinizde size en yakın olanlar İslâmî hükümleri alenen çiğnerken, siz onları görmezden gelir, hep tecessüs ve beklentilerinizi ağıyâr üzerinde teksif edersiniz. Sokak sokak dolaşıp, İslâm talebiyle sloganlar atarken şeytan arkasında yürümek ne hazindir!. Böyle bir duruma düşmemek için evvelâ insan, kendi muhasebesini çok iyi yapmalı ve günde birkaç defa Rabbisiyle olan münasebetini mutlaka gözden geçirmelidir. O hâlde bizler, zirvelere tırmanan dağcılar gibi, ayağımızı attığımız ve atacağımız yeri çok iyi kontrol etmeliyiz. Urganımızın ucundaki kancayı çok sağlam bir zemine tutturmalıyız; zira yapacağımız en küçük bir yanlışlık, hayatımıza mâl olabilir. Evet, mâbette, mescitte, hatta Kâbe'de ve Ravza'da insanın kendini unutmaması ne acıdır! Ve üzülerken itiraf etmeliyim ki, buralarda dahi nefisini unutanlar sayılamayacak kadar çoktur. Aman Allahım, bu ne büyük bir hasarettir!. (İrşad Ekseni sf. 122-123.)

Muhasebenin, Müslüman'ın Hayatındaki Yeri

Müslüman ne kalbî ve rûhî hayatı, ne de umumî davranışları itibarıyla kat'iyen muhâsebeden müstağni kalamaz. O, bir yandan dün ihmal ettiği, hatta yıkılmasına göz yumduğu geçmişini, öteleden gelip vicdanının derinliklerinde yankılanan: **وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ** “Tevbe edip Allah'a dönün!..” ve **وَأَيُّبُوا إِلَى رَبِّكُمْ** “Rabbimize inâbede bulunun!..” ümit edalı, rahmet şîveli ilâhî nefehâtıyla onarıp ihyâ etmeye çalışırken; diğer yandan da: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ** “Ey iman edenler, Allah'tan korkun, O'na karşı saygılı olun! Ve herkes yarın için ne hazırlamış ona bir baksın!..” yıldırımlar gibi ürpertici, rahmet gibi inşirah verici uyarılarıyla teyakkuza geçer; kendine çeki-düzen verir, elinden geldiğince bütün fenalıklara karşı kapanır.. içinde bulunduğu ânı, tıpkı bir dölleme mevsimi, bir bahar faslı gibi değerlendirir ve imanın verdiği şuurla, basîretle o ânın her lâhzasına ayrı bir derinlik kazandırır. Zaman zaman cismâniyete toslayıp sarsılrsa da; **إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُنْصِرُونَ** “Sineleri her zaman Allah'a karşı saygıyla çarpan müttakiler, şeytandan bir tayf, bir vesvese dokunduğu zaman hemen Allah'ı anarlar ve derken gözleri açılıverir.” ilâhî beyânına göre her zaman tetiktedir.

Muhâsebe, mü'minin iç dünyasında bir kandil, vicdanında da bir hayırhah ve nasihatçı gibidir. Her fert onunla hayrı-şerri, güzeli-çirkini, Allah'ın sevdiğini-sevmediğini birbirinden tefrik eder ve hayır soluklu o nasihatçinin rehberliğinde en aşılmaz gibi görünen engelleri aşar ve hiçbir şeye takılmadan gidip hedefine ulaşır. (Kalbin Zümrüt Tepeleri-1/ Muhasebe)

Kendimizi Tenkit

Kendimizi kontrol, sağlam seyredabilmenin, sağlam iş yapabilmenin en metin te'minatı ve en güvenilir mesnedidir. Hesaplaşma bir iç-kontrol ve insanın kendi kendini gözden geçirmesidir. Her hamle ve her irtifa bir hesaplaşmaya dayanıyorsa ümit vericidir. Geçmişin muhasebesi yapılmadan gösterilen her say ü gayret ise, bir hüsrân ve inkisârın başlangıcıdır.

Ferdin kendi kâmetine, cemiyetin de kendi buudlarına göre alabildiğine girift ve komplike meseleleri vardır ve bunlar derin ve ciddi hesapları gerektirmektedir.

Hesaplaşma çizgisinde bulunan bir ferdin fazla inhirafları olmayacağı gibi, hesap üzerine kurulmuş ve yine hesap üzerinde işleyen bir toplumun da rahatsız edici yanı ve yönü bulunmayacaktır.

Geçmiş, hâle nisbeten, hâl de, geleceğe nisbeten bir hesap kitabıdır. Hatta bu nokta-i nazardan, gündüz geceye; yaz kışa, dünya öbür âleme nisbeten birer kitabdırlar. İnsan bu kitabların yüzünden nikabı kaldırıp, neşredecekleri aydınlıktan istifade ettiği nisbetde, doğru görür, doğru düşünür ve başı yüceliklere erer. Bu kitablar ve bunların ihtivâ ettikleri hesaplardan habersiz yaşayanlar ise; hüsrân görür, hüsrân düşünür ve hüsrânla boğulurlar.

Evet, bazen kararın verileceği güne bırakılmış bir hesap, sahibi için sadece hizlan ve haybet olur. “Keşke kitabım verilmeseydi ve hesap nedir onu bilmeseydim. (Hâkka Suresi, 69/25, 26)” inkisarı içindeki bir teessür ve nedametın, mücrime kazandıracığı hiçbir şey yoktur.

Hususi mânâda muhasebe, geçmişteki eksikliklerin ve noksanlıkların üzerine tırmanarak, geleceği seyre koyulma ve arkada bıraktığı her yanlışlığı bir trafik işareti kabul ederek yolun doğrusunu görmeye çalışmadır. Yoksa kaderi tenkid ve Rahmeti Sonsuz’un rahmetini itham mânâsında hâdiselerden şikayet ve dert yanma, faydasız bir ızdırâb ve elemidir.

Milletçe, bu anlayışta bir muhasebeye ne kadar muhtaç olduğumuz, her türlü tarifden varestedir. Ne var ki biz, yakın tarihimiz itibariyle muhasebe adına bir kısım sevimsiz polemik ve düellodan başka bir şey görmedik.

Keşke insanımıza, aydınlatıcı ve yol gösterici tenkidde bulunmayı öğretebilseydik. Ve keşke geçmişten ve tarihi tekerrürlerden ders alabilseydik... (Kendimizi Tenkit, Çağ ve Nesil)

Yüzleşme

Soru: Herkesin kendi nefsinin karşısındaki bir kanepeye oturup, sonra da insaflı, hâzık ve rasyonel bir hekimin hastasını muayene etmesi gibi onu sorgulaması gerektiğinden bahsediliyor. Nefsi sorgularken insaflı, hâzık ve rasyonel olmayı nasıl anlamalıyız?

Cevap: Mü’minin, yapıp ettiklerini hemen her gün gözden geçirip hayırlı faaliyetlerini ve güzelliklerini şükürle karşılaması; inhiraflarını ve günahlarını da istiğfarla gidermeye çalışması; bu şekilde sürekli nefsiyle hesaplaşması, kendi kendini sorgulaması ve her zaman muhâsebe duygusuyla dopdolu yaşaması gerekir. Bazen “insanın kendiyle yüzleşmesi”, bazen “nefsin sorgulanması” ve bazen de “nefis muhâsebesi” olarak isimlendirdiğimiz bu amel, insanın arzularını, hırslarını ve davranışlarını denetlemesi, doğru veya yanlışlarını vicdanının süzgecinden geçirip bir değerlendirmede bulunması şeklinde gerçekleşir.

Hakikî bir mü’min ömrünü nefsiyle mücâdele ederek sürdürür. Kalbine uğrayan hâtıralara ve kafasından geçen düşüncelere bile parola sorar. Her işinde nefsânîliğini aşmaya çalışır; çok defa en güzel ve en mâkul davranışlarından dolayı bile kendi kendini sorgular. Her akşam eksik ve yanlışlarını bir kere daha gözden geçirir; her sabah hatalarını giderme, ahiret hesabına kaçırdığı fırsatları telafi etme ve ötelere azık hazırlama azmiyle hayata açılır.

Tirmizî’de geçen bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (aleyhi ekmelü’t-tehayâ) en büyük mahkemede hesaba çekilmeden önce dünyadayken sık sık nefsi sorgulamayı akıllılık ve mü’minlik emaresi olarak zikretmiş; Hazreti Ömer Efendimiz de Allah Rasûlü’nden işittiği bu hakikati farklı bir üslupla seslendirerek şöyle buyurmuştur: “Ahirette hesaba çekilmeden evvel kendinizi hesaba çekin. Ötede amelleriniz tartılmadan önce burada kendiniz tartın. En büyük arz ve mahkeme için şimdiden gerekli hazırlıklarınızı yapın. Bilin ki, o gün huzura alındığınızda size ait hiçbir şey gizli kalmayacak ve bütün sırlarınız bir bir sayılıp dökülecektir.” (İkinci Yağmurları/ Yüzleşme)

* * *

Sık sık iç murakabe ve muhasebelerle kendini tartıp değerlendir, imkân ve istidatlarına göre duruşunu iyi belirle, özündeki mevhibelerle ortaya koyduğun-koyacağıın sa'y ve gayret arasındaki münasebete dikkat et; dikkat et ki sana ne "vefasız bir nimet hamalı" desinler, ne de seni başkasının ihsanlarıyla küstahlaşmış bir şımarık saysınlar.

Sen, her an bilmem kaç defa kalbine nazar edildiğini düşün, gönlünü her zaman pak tut ve sadece o ebedî mihrabına yönel! Bugüne kadar o kıbleye yönelenlerden kaybeden, başka kapılardan vefa arayanlardan da kazanan hiç olmamıştır. Aksine o kapıya yönelenler hep diri kalmış ve ebediyete mazhar olmuş ve onun eşiğine baş koyduklarından dolayı da başkalarına kul olma zilletinden kurtulmuşlardır. Onu bulup, O'na yönelip O'nun huzurunda iç dökmek bir tesbih ve tazim; susmak ise bir murakabe ve tefekkürdür. O'nun maiyyetine erenler, çölde yaşasalar da hep âb-ı hayat etrafında dönüp durmuş; her işini O'na bağlayanlar –dikenler onlardan uzaktır ama - diken ektiklerinde bile gül dermişlerdir. Yolları –olmaz ya- gidip cehenneme dayandığında dahi bunlar berd ü selâm yaşamışlardır. İşte onların vird ü zebanı:

Hakk'a kul olanlar kula kul olmaz,
Kulluğa erenler yollarda kalmaz..
Ruhlarında vuslat, ruhlarında haz,
Âlem aldansa da onlar aldanmaz.

Kimbilir, belki başka bir gün bu konu üzerinde durma fırsatı da doğar. (Tarihî Tekerrürler Devr-i Dâimi Aralığına Bağlı Bir Uzun Temenni, Beyan, sf. 92-96)

Muhasebeyle Murakabe Arasındaki İlişki

Murâkabenin en önemli vâsıtalarından biri “muhâsebe”dir -Hususî olarak üzerinde durulmuştu.- İnsanın kendi kendini kontrol edip hesâba çekmesi, günah, hatâ ve benliği baskı altına alan daha başka duyguların şuurunda olunması mânâsına gelen muhâsebe yoluyla fert, kalbinde doğruyu bulabilir, onu davranışlarıyla temsil edebilir.. ve rûhunda

“سُبْحَانَ مَنْ يَرَانِي وَيَعْرِفُ مَكَانِي وَيَسْمَعُ كَلَامِي” Tesbîh ve takdîs ederim beni göreni, görüp mekânımı bileni ve konuşmalarımı işiteni” sırrı bütün vuzûhu ile belirir. Böyle biri, bütün benliğiyle ilim ve meşîetçe yakın takibe alınmış olduğunu hisseder ve ürperir.. ve derken, gözlerini açar-kapar her yerde O'nun murâdını arar... (Kalbin Zümrüt Tepeleri-1/ Murâkabe)

Bir Muhasebe

İnsan her zaman gurur ve kibir esintilerine karşı duyarlı olmalı ve devamlı murakabe, muhasebe ile nefsinin ezmesini bilmelidir. Zannediyorum bunun en kestirme yolu da, mazhar olunan bütün iyiliklerin Allah'tan geldiğini kabul, tasdik, itiraf ve ilan etmektir. Yoksa gurur, kibir ve kendini beğenme gibi hastalıklar bünyeye yerleşir ve bir daha da onları yerleştikleri yerden söküp atmak mümkün olmaz.

Üstad Bediüzzaman'ın da dediği gibi, insan kuru üzüm çubuğuna benzer. Nasıl ki o kuru çubuğun, üzümler üzerinde bir hak iddiası söz konusu değildir. Öyle de insan, kendindeki meziyetleri sahiplenemez ve bunların kendisinden kaynaklandığını iddia edemez.

Gurur, kendini bulamamış küçük insanlara âit bir boşluktur. Yine Üstadın dediği gibi: Cemiyet hayatında herkesin görünmek istediği bir pencere vardır. Boyu kısalar görünmek için ayak parmaklarının ucuna doğrularak uzun görünmeye çalışırlar ki, bu durum esasen onların kısalığını ele

verir. Boyu uzunlara gelince onlar da görünmemek için iki büklüm olurlar. Bu itibarla tevazu, bir büyüklük emaresi, tekebbür de küçüklük emaresi sayılmıştır. Evet büyüklerde büyüklüğün işareti küçük görünmek, küçüklerde küçüklüğün işareti de büyük görünmektir.

Basit insanlarda kompleks olur. Zaten büyükleme de bunun bir tezahürüdür. Hâlbuki inanan insanlarda aşağılık duygusu olmamalı. Aslında; bunca İlâhî lütuflarla serfiraz mü'minde niçin aşağılık duygusu olsun ki?. Evet, bir kere o, kendini idrak seviyesinde bir insandır. İkincisi, imân gibi bir cevhere sahiptir. Üçüncüsü, eğer yapabiliyorsa, imân ve Kur'ân hizmetinde kendine düşen önemli misyonu vardır. Bütün bu meziyetlerle taltif edilmiş bir insanda aşağılık duygusu olamaz ve olmamalı. Öyleyse kibir, gurur ve kendini beğenmişlik gibi kötü duygular da onda olmamalı. (Fasıldan Fasıla-2/ Perspektif/ Bir Muhasebe)

Ensar'dan Bir Muhasebe Kahramanı

Hız. Huzeyfe'nin (radıyallâhu anh) naklettiği hâdisede şunlar anlatılır: Kalbine Allah korkusu düşen ensardan bir genç evine kapanmış ve gece-gündüz ağlıyordu. O kadar ki, zayıflamış ve tamamen güçten, takatten kesilmişti. Bu durum Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) haber verildi. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) gencin yanına gelince, genç son bir kere daha gücünü kullanarak dizlerini zorladı ve Nebiler Serveri'nin teşrifini istikbal için ayağa kalkıp kendisini O'nun kollarına attı. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) de ona sımsıkı sarıldı. Biraz sonra Allah Resûlü kollarını gevşettiğinde, genç ayaklarının dibine yığılıverdi. Bunun üzerine sevgi, şefkat ve merhamet peygamberi Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), gözleri çok derinlere dalmış şöyle buyuruyordu: "Kardeşinizi defnedin. Korku onun ciğerlerini parçalamış. Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, Allah onu Cehennem'den korumuştur. Kişi umduğunu ister, korktuğundan da kaçır."

Tebliğ İle Ferdî Muhasebe Arasındaki İlişki

İslâm tarihinde, tebliğ vazifesinin mü'minlik şiarı olduğuna delâlet eden çok hâdiseler vardır. Onlardan biriyle bu faslı açmak istiyorum. Bu hâdiseler Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) ile ilgilidir. Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) bir gün kendini dinleyenlere şöyle seslenir. **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) عَلَيْنَا أَنْفُسَكُمْ لَا يَصُرُّكُمْ مَنْ صَلَّى إِذَا اهْتَدَيْتُمْ** ("Ey iman edenler! Siz kendinize bakın, siz doğru yolda iseniz, herhangi bir sapkın kimse size zarar veremez..." âyetini okuyor ama yanlış tevill ediyorsunuz. Zira ben Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dediğini işittim: Nefsim kudretinin elinde olan Allah'a yemin olsun ki ya emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker yaparsınız ya da Allah Kendi tarafından size azap gönderir, (gönderir de) dua edersiniz; artık duanız kabul edilmez."

Evet, yukarıdaki âyet, "Başkalarına karışmayın, siz sadece kendinize bakın!" demek değildir. **Aksine, âyetten anlaşılması gereken mânâ, başkalarının dalâlet ve sapıklıklarını görüşüp konuşurken insanın kendisini unutmamasıdır. Yani, aslında burada ferdî muhasebeye teşvik vardır.** İşte Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) bu mânâyı en iyi kavrayanlardan biri olarak, Allah Resûlü'nden (sallallâhu aleyhi ve sellem) naklettiği hadisi bu anlayışa delil olarak irad etmiştir. (İrşad Ekseni sf. 89)

Konunun Özeti

1- İnsan günde birkaç defa Rabbisiyle olan münasebetini mutlaka gözden geçirmelidir.

2- Nefsi unutmak; sadece dışla meşgul olma, hep başkalarının kusurlarından, eksik ve gediklerinden bahisler açma, nazarımızı hep âfâkta dolaştırma gibi sonuçlar doğurur. Böylece bir türlü tefekkür ve muhasebemizi kendimize çeviremeyiz.

3- Muhasebe sayesinde insan, dünü, bugünü ve yarınıyla alâkalı hayrı-şerri, güzeli-çirkini, yararlıyı-zararlıyı birbirinden ayırt ederek gönül istikametini koruyabilir.

4- Hususi mânâda muhasebe, geçmişteki eksikliklerin ve noksanlıkların üzerine tırmanarak, geleceği seyre koyulma ve arkada bıraktığı her yanlışlığı bir trafik işareti kabul ederek yolun doğrusunu görmeye çalışmadır.

5- Hocaefendi eserlerinde muhâsebeyi; “insanın kendiyle yüzleşmesi”, “nefsin sorgulanması”, “nefis muhâbesi” olarak da isimlendirmektedir.

6- Hakikî bir mü'min ömrünü nefsiyle mücâdele ederek sürdürür. Kalbine uğrayan hâtıralara ve kafasından geçen düşüncelere bile parola sorar. Her işinde nefsânîliğini aşmaya çalışır; çok defa en güzel ve en mâkul davranışlarından dolayı bile kendi kendini sorgular.

7- İnsan her zaman gurur ve kibir esintilerine karşı duyarlı olmalı ve devamlı murakabe ve muhasebe ile nefsinin ezmesini bilmelidir. Bunun en kestirme yolu da mazhar olunan bütün iyiliklerin Allah'tan geldiğini kabul, tasdik, itiraf ve ilan etmektir.

Konuyu hatırlatacak bazı kavramlar:

- * İnsanın Rabbisiyle olan münasebeti
- * Nefsi sorgulama
- * İnsanın kendisiyle yüzleşmesi, hesaplaşması
- * İç kontrol
- * Gönül istikameti
- * Muhasebede geçmiş-gelecek-hal
- * Nefsi, karşı kanepeye oturtmak
- * Nefsi, rasyonel hazık hekim edasıyla sorgulamak
- * Muhasebede insanın olumlu yönlerini de görmesi

MUHÂSEBE.....	1
MURÂKABE	2
Yüzleşme	4
MUHASEBE VE MUHASEBE KAHRAMANLARI	4
Muhasebe Sultanlarından Altın Tablolar	5
Muhasebe Cemaati	13
Tebliğ ve Nifak.....	15
“Ümmetim hakkında en çok korktuğum şeyler: Göbekli olmak , çok uyuma k, tembellik ve ‘yakîn’ zayıflığıdır.”.....	15
Liderin vasıflarından biri.....	15
Tânk Bin Ziyad’ın Muhasebesi:.....	16
Üstadın Muhasebesine Bir Örnek.....	16
<i>On İkinci Nota</i>	16
Kalbin incelmesi, yumuşaması çok önemlidir:.....	17

MUHÂSEBE¹

Hesap görme, hesaplaşma, kendi kendini sorgulama diyebileceğimiz muhâsebe; mü’minin, her gün, her saat, iyi-kötü, yanlış-doğru, günah-sevap yaptığı şeyleri gözden geçirip, hayırları, güzellikleri şükürle karşılaması; inhirafları, günahları istiğfarla gidermeye çalışması; yanlışlıkları, kötülükleri de tevbe ve nedâmetle düzeltmeye gayret göstermesi adına çok önemli bir cehd ve insanın kendini isbat etmesi mevzuunda da ciddi bir teşebbüs sayılır.

“Fütûhât-ı Mekkiyye” sahibinin de belirttiği gibi, selef-i sâlihîn, her günlük iş ve davranışlarını ya kaydeder veya hâfızalarına alır; sonra da bunlar arasında, kalbî endişe ve vicdânî ızdıraba sebebiyet verecek bir kısım nâhoş hususları, ileride ruhlarında meydana gelmesi muhtemel gurur fırtınalarına ve ucub girdaplarına karşı dikkatlice kullanır.. ve aynı zamanda günah saydıkları şeylerde istiğfâra sığınır, hata ve inhiraf virüslerine karşı tevbe karantinasına dehâlet eder, nihayet temsil ettiği güzelliklerden dolayı da yüz yere kor ve şükranla iki büklüm olurlardı.

İnsanın, kendi kendini ledünnî yanlarıyla, iç derinlikleriyle, mânâ ve rûh enginlikleriyle keşfedip tanınması, tanıyıp yorumlaması diye de ifade edebileceğimiz muhâsebe, gerçek insânî değerlerin ortaya çıkarılması, bu değerlere esas teşkil eden duyguların geliştirilmesi ve korunması yolunda bir ruh cehdi ve düşünce sancısıdır. Ancak böyle bir cehd ve düşünce sayesinde ki insan, dünü, bugünü ve yarınıyla alâkalı hayrı-şerri, güzeli-çirkini, yararlıyı-zararlıyı birbirinden tefrik edip gönül istikametini koruyabilir.

Evet, onun, hâl’i değerlendirip geleceğe hazırlanabilmesi; geçmişte işlediği yanlışları telâffî edip Allah nezdinde aklanabilmesi; dünü, bugünü ve yarını itibarıyla kendi kendini sorgulayıp gerçek değerini bulabilmesi; daha önemlisi de Allah’la münasebetleri açısından iç dünyasında sürekli yenilenebilmesi ancak ve ancak sıkı bir nefis muhâsesiyle mümkün görülmektedir. Zîrâ insanın hem zaman üstü muhtevâsı, hem de zamanla mukayyet duyguları,

¹ Kalbin Zümrüt Tepeleri-1/Muhâsebe

onun kalbî ve rûhî hayatıyla ve kendi ledünniyâtının şuurunda bulunmasıyla çok irtibatlıdır.

Müslüman ne kalbî ve rûhî hayatı, ne de umumî davranışları itibarıyla kat'iyen muhâsebeden müstağni kalamaz. O, bir yandan dün ihmal ettiği, hatta yıkılmasına göz yumduğu geçmişini, ötelere gelip vicdanının derinliklerinde yankılanan: **وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ** “Tevbe edip Allah'a dönün!..”¹ ve **وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ** “Rabbinize inâbede bulunun!..”² ümit edalı, rahmet şîveli ilâhî nefehâtıyla onarıp ihyâ etmeye çalışırken; diğer yandan da: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ** “Ey iman edenler, Allah'tan korkun, O'na karşı saygılı olun! Ve herkes yarın için ne hazırlamış ona bir baksın!..”³ yıldırımlar gibi ürpertici, rahmet gibi inşirah verici uyarılarıyla teyakkuza geçer; kendine çeki-düzen verir, elinden geldiğince bütün fenalıklara karşı kapanır.. içinde bulunduğu ânı, tıpkı bir dölllenme mevsimi, bir bahar faslı gibi değerlendirir ve imanın verdiği şuurla, basîretle o ânın her lâhzasına ayrı bir derinlik kazandırır. Zaman zaman cismâniyete toslayıp sarsılsa da; **إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ** “Sineleri her zaman Allah'a karşı saygıyla çarpan müttakiler, şeytandan bir tayf, bir vesvese dokunduğu zaman hemen Allah'ı anarlar ve derken gözleri açılır.”⁴ ilâhî beyânına göre her zaman tetiktedir.

Muhâsebe, mü'minin iç dünyasında bir kandil, vicdanında da bir hayırhah ve nasihatçı gibidir. Her fert onunla hayrı-şerri, güzeli-çirkini, Allah'ın sevdiğini-sevmediğini birbirinden tefrik eder ve hayır soluklu o nasihatçının rehberliğinde en aşılmaz gibi görünen engelleri aşar ve hiçbir şeye takılmadan gidip hedefine ulaşır.

Muhâsebe; iman, kulluk, tevfiik, kurbiyet ve ebedî saadete mazhariyet gibi mevzularda, tamamen, ilâhî inâyet, ilâhî rahmet yörüngelidir.. ve yeis gibi mutlak emniyetin de en amansız hasmıdır. Evet o, her zaman huzur ve itminâna açık olmasının yanında, korku, endişe ve ürperti eksenlidir. Muhâsebeye açık gönüllerin buğulu yamaçlarında her zaman; **لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَغْلَمُ** “Bildiğimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız.”⁵ iniltileri yankılanır.. ve onun, huzur ve mehâbetin iç içe yaşandığı ikliminde, mes'ûliyet ve sorumlulukla iki büklüm olmuş en yüce kametlerin; **لَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ شَجَرَةً تُعْصَدُ**

“Keşke kesilip biçilen bir ağaç olsaydım.”⁶ inkisârları uğuldar; uğuldar da onlar; **صَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَصَافَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ** “Yer bütün genişliğine rağmen onlar için daraldı ha daraldı.. ve vicdanları da bu daralma altında kaldı.”⁵ tesbitinin her an kendileri için vâki ve vârid olduğunu hissederler. Onların beyinlerinin her guddesinde; **وَإِنْ تُبْذُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفَوُهَا يُخَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ** “Siz içinizi dökseniz de gizleseniz de, Allah onunla sizi hesaba çekecektir.”⁸ tınlamakta.. ve dillerinde: **يَا لَيْتَنِي لَمْ تَلِدْنِي أُمِّي**

“Âh! Keşke, anam beni doğurmasaydı.”⁹ çığlıkları nümâyândır.

Bu ölçüde kendi kendini sorgulamanın zor olduğu söylenebilir; ama bu seviyede nefsinin muhâsebeye tâbi tutmayanının da zamanı değerlendirmesi; bugünü dünden, yarını da bugünden farklı yaşaması mümkün değildir. Böylesi zaman zedelerin uhrevîlik performansı göstermeleri ise bütün bütün imkân hâricidir.

Nefsin sürekli sorgulanması ve ona itâb, imanın kemâlindedir. Hayatını “insan-ı kâmil” ufkuna göre plânlamış her rûh, yaşadığı hayatın şuurundadır ve ömrünün her dakikasını nefsiyle mücâdelede geçirir. Kalbine uğrayan her hâtıraya, kafasından geçen her düşünceye parola sorar ve vize tatbik eder. Şeytana, âsâba, hassasiyete açık her işinde nefsânîliğini yakın takibe alır; çok defa onun en güzel, en mâkul davranışlarından dolayı bile kendi kendini sorgular; akşam-sabah elindeki tığını, nefsinin levh atıkları arasında dolaştırır ve bu rûh hâleti içinde hayat dantelasını örmeye çalışır. Her akşam eksik ve yanlışlarını bir kere daha kontrol eder, her sabah bütün günahlara kapalı ve yepyeni bir azimle hayata açılır.

O, böyle bir sadâkat ve vefâ, böyle bir tevâzu ve mahviyetle iki büklüm olup başıyla ayaklarını aynı noktada birleştirdiği sürece, ona gök kapıları ardına kadar açılır ve kendisine: “Gel ey sâdık ki, mahremsin, bura mahrem makamıdır; seni ehl-i vefâ gördük...” denir ve her gün ayrı bir semâvî seyahatle şereflendirilir. Zaten, Cenâb-ı Hak da: **وَلَا أُفْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ** “Hayır hayır, kasem ederim sürekli kendini kınayan o nefse!”¹⁰ diyerek bu saflardan saf rûh adına kasem etmiyor mu..?

**اللَّهُمَّ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ تَجَنَّا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ
وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الشَّفِيعِ يَوْمَ الدِّينِ وَعَلَى أَصْحَابِهِ الْكِرَامِ
الْبَرَّةِ أَجْمَعِينَ**

DİPNOTLAR

1. Nûr sûresi, 24/31. **2.** Zümer sûresi, 39/54. **3.** Haşir sûresi, 59/18. **4.** A'râf sûresi, 7/201. **5.** Buhârî, *küsûf 2*; Müslim, *küsûf 1*; Tirmizî, *zühd 9*; İbn Mâce, *zühd 19*. **6.** Bir önceki hadisi naklettikten sonra Hz. Ebû Zerr'in (r.a.) söylediği bu söz için bkz. **7.** Tirmizî, *zühd 9*; Ahmed b. Hanbel, *Müsned 5/173*. **8.** Tevbe sûresi, 9/118. **9.** Bakara sûresi, 2/284. **10.** Hz. Ömer, Ebû Meysere Amr b. Şurahbîl gibi bazı İslam büyüklerine isnat edilen bu söz için bkz. İbn Sa'd, *et-Tabakatü'l-kübrâ 3/360*; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef 7/98, 152*; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân 1/486*. **11.** Kıyâmet sûresi, 75/2.

MURÂKABE²

Gözetme, mülâhazaya alma, intizarda bulunma, kontrol etme ve kontrol edildiği şuuruyla yaşama mânâlarına gelen murâkabe; hâl ehlince Allah'tan gayri her şeyden alâkayı keserek

² Kalbin Zümrüt Tepeleri-1/Murâkabe

kalben Cenâb-ı Hakk'a yönelmek, ilm-i ilâhî'nin her şeyi kuşatmış olduğu inanç ve mülâhazasıyla nefsin menhiyâta karşı gemleyip ve hayatını Allah'ın emirleri ışığı altında dizayn edip yaşamaktan ibaret görülmüştür. Murâkabeyi; her zaman Hakk'ın murâdını takip etme ve Cenâb-ı Hak tarafından takip edilme mülâhazasıyla iç ve dış bütünlüğü içinde, hayat ve davranışlarımızı ciddi bir çizgide sürdürme şeklinde de yorumlayabiliriz. Bu da ancak, Cenâb-ı Hakk'ın, insanın her hâline nâzır bulunduğuna; yani onun sözlerini duyar ve işitir, ahvâlini bilir ve değerlendirir, yaptıklarını görür ve kaydeder olduğuna inanmakla gerçekleşebilir. Kur'ân-ı Kerîm:

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ

“Sen ne halde bulunsan ve Kur'ân'dan ne tilâvet etsen, sizler de amelden ne işlerseniz, ona dalıp gittiğiniz esnada mutlaka Biz üzerinizde nigezbân bulunuruz...”¹ nur-efşân beyânıyla bu gerçeği ihtar etmektedir.

Eğer murâkabe, Hakk'ın hoşnut olmadığı uygunsuz hâtıralara, huzurdan uzaklaştıran yaramaz düşüncelere, davranışları baskı altına alan sevimsiz mülâhazalara karşı kalbin kapanması ve rûhun sonsuza açık bütün kanallarının ilâhî vâridâta göre ayarlanması ise, bize de, menfî-müsbet bu açıp-kapama işini çok iyi değerlendirmek düşer. Allah'ın değer verip öne aldığı şeyleri, en içli, en derin arzularımız dâhil, her kıymetin üstünde tutma; O'nun büyük gördüklerini büyük görüp başlarda gezdirme, değer vermediği şeyleri de hatırdan, gönülden çıkarıp atma, bu mevzuda ilk adım sayılır. Hak rahmetinin enginliğinin düşünülmesi, insanda Allah sevgisini ve ibâdet aşkını coşturur; O'nun mehâfet ve mehâbetinin mülâhazası ise, mâsiyet iştihasını kaçıır ve insanı dikkatli yaşamaya zorlar. Murâkabeye gelince, ibâdet ü tâatı, bir kısım cisimlerin tûlbentten geçirilmesi gibi öyle bir eler ki, adeta onların içinde Hak mülâhazasından başka hiçbir şey kalmaz; zîrâ murâkabe aynı zamanda ferdin yapayalnız anlarında dahî, her an görülüp gözetildiği şuuruyla duygu ve düşüncelerini bulandırmama gayretidir.

Murâkabe yolu, mürşid ve rehber ihtiyacı hissetmeden, gidip Hakk'a ulaşan kestirme yolların en önemlilerindedir ve velâyet-i kübrâ çeşnilidir. Bu yolun bahadırları, her zaman ve her yerde, acz ü fakr nâmeleriyle Cenâb-ı Hakk'a yönelebilir ve ihtiyaç tezkeresiyle halvethâneye alınabilirler. Bunlar, hayatlarının her ânında tabiatı süzerken, Allah'ın kendilerini kontrol ettiğini hisseder ve her türlü ağıyâr mülâhazasından uzaklaşırlar; eşyâyı dinlerken de, O'nu söylemeyen bütün seslere karşı kapanır, O'na âit nağmeleri duymaya çalışırlar; varlığı konuşurken, O'nun güzelliklerini şakiyan bir bülbül olur ve O'nunla irtibatlandıramadığı her şeyi mâlâyanî sayar, onlara karşı da ebkem (dilsiz) kesilirler. Zaten, göz, O'nun görmesini, kulak O'nun işitmesini, dil de O'nun beyânını hatırlatmıyorsa, bu uzuvların birer et parçasından farkı yoktur. “Cenâb-ı Hak, kendine ‘Basîr’ dedi ki, seni fenâlıklara karşı her zaman korkutucu.. O kendine ‘Semî’ dedi ki, dudaklarını fenâ şeylere karşı kapatıcı.. ve O kendine ‘Alîm’ dedi ki,

sana bildiğini bildirip, fesat düşüncesine karşı kararlı olasin.” diyen Hz. Mevlânâ, murâkabeyi, fenâ duygu, fenâ tutku ve fenâ davranışlara karşı koruyucu bir sûtire ve Cenâb-ı Hakk’ın hukukunu görüp gözetmede de biricik teminat saymaktadır.

Murâkabenin başlangıcı ve birinci merhalesi, Allah’ın hâzır ve nâzır olduğuna ve her hâlimize şâhid bulunduğuna yakîn hâsıl edip, O’nun irâde ve meşîetine kalben teslîmiyetle, dileklerimizden daha çok, dileklerini kollayarak

“وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا” Allah her şey üzerinde rakîb ve gözetleyicidir.”² ufkunda seyahat etmektir.

İkinci merhalesi, sâlikin huzur-u kalble Cenâb-ı Hakk’a yönelip, ilâhî feyizlerin kalbine akmasını sabır, temkin ve teyakkuz içinde beklemesidir. Böyle bir yönelişte, mürşid, zikir ve râbitaya da ihtiyaç yoktur. Ancak şer’î âdâba muvâfakat kaydıyla bunların bulunması “nûrun alâ nûr” olur. İster birinci merhale olsun ister ikinci merhale, hak yolcusu, bütûn benliğiyle

“أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ”³ ile ifade edilen ‘ihсан’ rûhunu tam temsil edebildiği, bu mülâhazada herhangi bir kopukluk olmaması için, her zaman kendini kolsuz, kanatsız, âciz, fakîr ve muhtaç gördüğü ve: “Tut beni Allah’ım, tut ki, edemem Sensiz.” iz’ânıyla sâdece O’nu nokta-i istinâd ve nokta-i istimdât bildiği ölçüde sağlam bir murâkabe yolunda ve dolayısıyla da emniyette sayılabilir.

Hayatını sürekli bu çizgide sürdürenlerin rûhunda zamanla bir meleke hâsıl olur ki -buna huzur-u kalb de diyebiliriz- bu meleke sâyesinde vicdan sürekli ilâhî vâridâta açık kalır ve Hazreti Ehadiyet’ten ona devamlı feyizler akmaya başlar.

Murâkabenin en önemli vâsıtalarından biri “muhâsebe”dir -Hususî olarak üzerinde durulmuştu.- İnsanın kendi kendini kontrol edip hesâba çekmesi, günah, hatâ ve benliği baskı altına alan daha başka duyguların şuurunda olunması mânâsına gelen muhâsebe yoluyla fert, kalbinde doğruyu bulabilir, onu davranışlarıyla temsil edebilir.. ve rûhunda

“سُبْحَانَ مَنْ يَرَانِي وَيَعْرِفُ مَكَانِي وَيَسْمَعُ كَلَامِي” Tesbîh ve takdîs ederim beni göreni, görüp mekânımı bilen ve konuşmalarımı işiteni” sırrı bütûn vuzûhu ile belirir. Böyle biri, bütûn benliğiyle ilim ve meşîetçe yakın takibe alınmış olduğunu hisseder ve ürperir.. ve derken, gözlerini açar-kapar her yerde O’nun murâdını arar...

**اللَّهُمَّ أَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ وَأَرِنَا الْبَاطِلَ بَاطِلًا وَارْزُقْنَا اجْتِنَابَهُ
وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى أَشْرَفِ خَلْقِكَ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَعَلَى أَصْحَابِهِ دَوِي
الْإِحْتِرَامِ**

DİPNOTLAR

1. Yûnus sûresi, 10/61. **2.** Ahzâb sûresi, 33/52. **3.** “Allah’a, O’nu görüyormuş gibi ibadet (veya ubudiyet) etmek... Her ne kadar sen O’nu göremesen de O seni görüyor ya!” **4.** Buhârî, *iman* 37, *tefsîru sûre* (31) 2; **5.** Müslim, *iman* 1.

Yüzleşme³

Soru: Herkesin kendi nefsinin karşısındaki bir kanepeye oturup, sonra da insafı, hâzık ve rasyonel bir hekimin hastasını muayene etmesi gibi onu sorgulaması gerektiğinden bahsediliyor. Nefsi sorgularken insafı, hâzık ve rasyonel olmayı nasıl anlamalıyız?

Cevap: Mü’minin, yapıp ettiklerini hemen her gün gözden geçirip hayırlı faaliyetlerini ve güzelliklerini şükürle karşılaması; inhiraflarını ve günahlarını da istiğfarla gidermeye çalışması; bu şekilde sürekli nefsiyle hesaplaşması, kendi kendini sorgulaması ve her zaman muhâsebe duygusuyla dopdolu yaşaması gerekir. Bazen “insanın kendisiyle yüzleşmesi”, bazen “nefsin sorgulanması” ve bazen de “nefis muhâsebesi” olarak isimlendirdiğimiz bu amel, insanın arzularını, hırslarını ve davranışlarını denetlemesi, doğru veya yanlışlarını vicdanının süzgecinden geçirip bir değerlendirmede bulunması şeklinde gerçekleşir.

Hakikî bir mü’min ömrünü nefsiyle mücâdele ederek sürdürür. Kalbine uğrayan hâtıralara ve kafasından geçen düşüncelere bile parola sorar. Her işinde nefsânîliğini aşmaya çalışır; çok defa en güzel ve en mâkul davranışlarından dolayı bile kendi kendini sorgular. Her akşam eksik ve yanlışlarını bir kere daha gözden geçirir; her sabah hatalarını giderme, ahiret hesabına kaçırdığı fırsatları telafi etme ve ötelere azık hazırlama azmiyle hayata açılır.

Tirmizî’de geçen bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (aleyhi ekme’l-ü’t-tehayâ) en büyük mahkemede hesaba çekilmeden önce dünyadayken sık sık nefsi sorgulamayı akıllılık ve mü’minlik emaresi olarak zikretmiş; Hazreti Ömer Efendimiz de Allah Rasûlü’nden işittiği bu hakikati farklı bir üslupla seslendirerek şöyle buyurmuştur: “Ahirette hesaba çekilmeden evvel kendinizi hesaba çekin. Ötede amelleriniz tartılmadan önce burada kendiniz tartın. En büyük arz ve mahkeme için şimdiden gerekli hazırlıklarınızı yapın. Bilin ki, o gün huzura alındığınızda size ait hiçbir şey gizli kalmayacak ve bütün sırlarınız bir bir sayılıp dökülecektir.”

MUHASEBE VE MUHASEBE KAHRAMANLARI⁴

Soru: Muhasebe nedir? Muhasebe kahramanlarından misaller verir misiniz?

Kelime itibarıyla hesap görme, hesaplaşma, kendi kendini sorgulama mânâlarına gelen muhasebe; mü’minin, her lahza iyi-kötü, doğru-yanlış, sevap-günah nevinden yaptığı bütün amellerini gözden geçirip, hayır ve güzellikleri şükürle karşılaması; inhirafları ve günahları istiğfarla gidermeye çalışması; yanlışlık ve kötülükleri de tevbe ve nedametle düzeltmeye gayret göstermesi adına çok önemli bir cehd ve insanın iradesinin hakkını vermesi adına da

³ İkinci Yağmurları/ Yüzleşme

⁴ Prizma-5/Perspektif/Muhasebe

ciddî bir teşebbüstür.

Her şeyden önce şu hususu ifade etmek gerekir ki, insanlık hakikî muhasebe duygu ve düşüncesini İslâm'la tanımıştır. İslâm'ın diriltici ikliminden istifade edememiş fertlerin, muhasebe ve kendi kendilerini kontrol adına yaptıkları şey, basit bir nefis sorgulaması denemesinden başka bir şey değildir. Hele bazı mezhep ve felsefeler göre insanın, ilâh olmaması için günah işlemesi lâzımdır şeklinde bir telakki vardır ki, insanın buna bir şeytan yorumu diyesi geliyor. Bazı uzak doğu dinlerinde bulunan ruhların devr-i daimi şeklindeki görüşün hikmet, adalet ve insafla telifi mümkün değildir. İslâm'dır ki, *“Ne sizin kuruntularınız ne de Ehl-i Kitab'ın kuruntuları bir (gerçektir); kim bir kötülük yaparsa, (mutlaka) onun cezasını görür ve kendisi için Allah'tan başka bir dost ve yardımcı da bulamaz.”*¹ diyerek her şeyi yerli yerine oturtur. Evet, o, ne sizin ne de sizden evvelki Ehl-i Kitab'ın, “Cennet'e gireceğiz, günahımızı başkasının sırtına yükledik. Bu günahı papazlar çekiyor, onlar affettirecekler.” gibi kuruntularının bir dayanağı olmadığı gibi, ruhların devr-i daimini ifade eden diğer telakkiler de birer kuruntu ve ümniyeden başka bir şey değildir.

Evet, bunların hiçbiri bir değer ifade etmemekte ve insanlığa hiçbir şey kazandırmamaktadır. Zira *“Kim bir kötülük yaparsa, onun cezasını görecektir.”*² *“Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü yüklenemez.”*³ ve *“İnsan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.”*⁴ gibi naslarla Müslümanlıkta herkesin çalışmasının esas olduğu ve mükâfatın da Allah'ın dilemesine bağlı bulunduğu vurgulanmıştır. Evet, bir gün Cenâb-ı Hak lütfedecek ve herkes mutlaka çalışmasının karşılığını görecektir.

Muhasebe Sultanlarından Altın Tablolar

Şimdi muhasebe sultanlarının hayatlarından vereceğimiz misallerle mevzuu biraz daha açalım:

a- İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallâhu aleyhi ve sellem)

İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallâhu aleyhi ve sellem) derin bir muhasebe insanıdır. Ümmeti için en güzel örnek olan Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Bildığimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız.” yani “Yataklara girip yatamaz, ağzınıza koyduğunuz lokmayı yutamaz ve bir yudum su içemezsiniz.” buyurmuş ve bir sahabinin yorumu çerçevesinde, “Keşke kesilip biçilen bir ağaç olsaydım.” gibi mülâhazalarla sorumluluğun ağırlığını çevrelerine duyurmaya çalışmışlardır.

İki Cihan Güneşi (sallallâhu aleyhi ve sellem), şahsî hayatının her ânını, muhasebe duygu ve düşüncesine bağlı yaşadığı gibi bu çizgide, yer yer insanlığa yapacağı ihtarlarını da ilk defa kendisine en yakın olanlarda ortaya koymuş ve başkalarına diyeceğini onları muhatap alarak seslendirmiştir. Nitekim bir gün O (sallallâhu aleyhi ve sellem), en uzak daireden başlayıp, en yakın daireye kadar, bütün yakınlarını çağırdıktan sonra, “Ey Kâ'b b. Mürreoğulları, Ey Abdimenafogulları, Ey Abdülmuttalipoğulları!” diyerek onlara ayrı ayrı seslenmiş ve “Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey

yapamam!" buyurarak herkesin kendinden sorumlu tutulacağını hatırlatmıştır.

Evet, *"Her nefis, kazandığına karşılık bir rehindir."*⁵ fehvâsınca, her insanın nefsi tıpkı rehin emtia gibi ipotek altındadır. Kişi, çalışıp kazanacak, kazandığı şeyleri Allah yolunda sarf edecek ve nefsinin ipotek olmaktan kurtaracaktır. Efendimiz

(sallallâhu aleyhi ve sellem) işte bu noktadan hareketle, kendisine en uzak kabile ve oymaktan başlayıp, tedelli yoluyla sözü en yakınlarına doğru çekerek şöyle buyurmuştur:

"Ey Allah Resûlü'nün halası Safiyye! (Sen de nefsinin Allah'tan satın almaya bak; zira) ahirette senin adına da bir şey yapamam!"

Safiyye (radiyallâhu anhâ) ki, Hz. Hamza'nın (radiyallâhu anh) kız kardeşi, Allah Resûlü'nün "Havarim" buyurduğu Hz. Zübeyr'in (radiyallâhu anh) anası, Zalim Haccac'a karşı Kâbe'yi müdafaa ederken asılmak suretiyle şehit edilen Abdullah b. Zübeyr'in babaannesi ve bütün bunlardan öte o, İnsanlığın İftihar Tablosu'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) öz halasıdır. Bunlara rağmen, İki Cihan Serveri, ona da nefsinin Allah'tan satın almasını söylüyor ve Allah katında onun adına da bir şey yapamayacağını bildiriyor. Dahası O (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendi kızı, ciğerpâresi ve peygamberlik günlerinin gönül meyvelerinden Hz. Fatıma'ya (radiyallâhu anhâ) bile "Ey Muhammed'in kızı Fatıma! (Sen de nefsinin Allah'tan satın al; zira) ahirette senin adına da bir şey yapamam." buyurarak sorumluluğun şahsiliğine dikkat çekiyor ve herkesi dikkatli yaşamaya çağırıyor.

Fatıma (radiyallâhu anhâ) ki, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) tarafından "Fatıma benden bir parçadır." buyrulan; Cennet kadınlarının efendisi olduğu bildirilen; kendisinden sonra gelecek olan ekser evliyâ ve asfiyânın onun nurlu neslinin semeresi olan müstesna ve yüce bir kadındır.

Evet, işte İslâm, böylesine büyük bir mesuliyet ve vazife şuuruyla gelmiş, herkesin yapması gereken vecibeleri hatırlatmış ve Ehl-i Kitab'ın kuruntularına kapılmamayı emretmiştir. Evet, her fert, sa'y u gayret meydanı olan bu dünyada ne yapmışsa Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna onunla çıkacak, durumu mizanda o amellerle değerlendirmeye tâbi tutulacak ve neticede ya Cennet'e yürüyecek ya da esfel-i sâfilîne sukut edecektir.

Kitap ve Sünnet gibi kaynaklarıyla İslâm, herkese belli sorumluluklar yükler. Toplumun hemen her ferdine, bulunduğu yer itibarıyla yapması gereken bir kısım mükellefiyet ve vazifeler yüklenmiştir. *"Her birerleriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakilerden sorumlusunuz: Devlet reisi bir râî elinin altındakilerden sorumludur. Her fert, ehl ü iyâlinin râîsidir ve raiyyetinden mesuldür. Kadın, beyinin hanesinin râîsi ve gözetiminde olan şeylerden sorumludur. Hizmetçi efendisinin malının râîsi ve elinin altındakilerden mesuldür. Her birerleriniz râî ve her birerleriniz raiyyetinden sorumludur."* hadisinde ifade edildiği gibi, herkes bir mânâda çoban ve herkes güttüğünden sorumludur. Dolayısıyla herhangi bir noktada, başkalarından önce Hakk'a, hakikate uyanmış, imanla tanışmış bir talebe, öğretmen ya da esnafın çevresindeki arkadaşlarına karşı bir kısım sorumlulukları vardır. Böyle biri sahip

olduğu bütün imkânları kullanarak henüz imana tam uyanmamış arkadaşlarına hak ve hakikatleri anlatmalı, onların ellerinden tutarak kendisinin teneffüs ettiği o temizlerden temiz iman atmosferi içine çekmeli; Cenâb-ı Hak ve Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) onların ruhlarına duyurmaya çalışmalıdır. Yine herhangi bir müessesede çalışan bir kimse, çalıştığı iş yerindeki arkadaşlarına aynı hakikatleri anlatmalı ve ölüm soluklayan ruhlara yeniden dirilişin yollarını göstermelidir. Aslında böyle bir çalışma, aynı şekilde toplumun her kesiminde artan bir ivmeyle sürdürülmeli ve herkes nerede bulunursa bulunsun, kendisine kucak açacak muhabbet dolu bir sine bekleyen kitleleri sevgi ve hoşgörüyüle bağrına basmalıdır. Bizim, bu misyonu mazide tam ifa eden insanlara yaptığımız gibi geleceğin nesilleri de, ilk kuruluşun temsilcileri sayılan ashab-ı kiramdan (radiyallâhu anhüm) sonra, bu ikinci dirilişin mümessillerini yürekten alkışlayacak ve tarihin altın sayfalarına kaydedeceklerdir.

Evet, birinci kuruluşun ilk temsilcileri ashab-ı kiramdır; onlar, birinci cahiliyeyi silmiş ve aydınlık bir dünya kurmuşlardır. Şimdilerde ise, dünyanın dört bir yanında korkunç bir cahiliye yaşanmaktadır ve bu cahiliyeyi bertaraf edecek olanlar da ikinci dirilişin ilk temsilcileri olacaklardır. Allah (celle celâluhu), bir zamanlar peygamberlere, sonra sahabe-i kirama; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Alilere gördürdüğü bu hizmeti ve onlara yüklediği bu mükellefiyeti, şimdilerde bir ihsan-ı ilâhî olarak bugünün Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Alilerine gördürmektedir. Asr-ı Saadet'in o devâsâ kametlerine karşılık, ikinci dirilişin temsilcileri olmaya azmetmiş; a'zamî takva, a'zamî vilâyet, a'zamî ihlâs, a'zamî sabır kahramanı ve her şeye katlanmaya karar vermiş bu devrin mübarek ve mübeccel nesli, sahabenin bıraktığı yerden başlayarak her yere şefkat ve merhametle yürüyecek ve senelerden beri beklenen gül günlerinin gelmesine vesile olacaklardır. Böylece -inşâallah- bütün bir millet, bu sevgi ve muhabbet fedailerinin neşrettiği ışık sayesinde yeniden bir kere daha aydınlığa çıkıp nura kavuşacak ve kendi olacaktır. Ne var ki herkesin, Cenâb-ı Hak tarafından kendisine ihsan edilen nimetlerin kadrini bilmesi, herkesi sevip, herkese şefkat etmesi de bu konuda olmazsa olmaz bir esastır. Hakikat erleri buna mutlaka riayet etmelidirler.

b- Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh)

Nebiler Serveri'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem), "İnsanlardan dost tutmuş olsaydım, muhakkak ki, Ebû Bekir'i dost tutardım. Sizin kardeşiniz Allah'ın dostudur." ve "Sen benim Kevser havuzu ve mağara arkadaşısın." vb. gibi hadislerle tebcil buyurduğu, O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) yâr-ı vefâdârı, peygamberlerden sonra insanların en faziletlisi, daha dünyada iken Cennet'le müjdelenenlerin ilki, Cenâb-ı Hakk'ın "Ben ondan razıyım, acaba o da Benden razı mı?" hitabının mazharı ve "Siddîk" unvanının sahibi, ilk halife Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh) de muhasebe kahramanlarının en önde gelenlerindedir. O kadar ki, insan olma mesuliyetini müdrük bu büyük muhasebe insanı, bir gün ağaç üzerinde bir kuş görmüş, ona şöyle seslenmiştir: "Ne mutlu sana ey kuş! Doğrusu senin yerinde olmayı çok isterdim. Ağaca konar, meyvesinden yer, sonra uçarsın; ne hesaba çekilmen söz konusu, ne de cezaya çarptırılman..!"

Yine O büyük muhasebe insanı, insan olarak yaratılmaya şükran hisleriyle dopdolu ama sorumluluk duygusuyla da iki büklüm olduğu özel bir durumda şunları söyler: “Vallahi bu ölçüde sorumlu bir insan değil de yol kenarında develerin gelip kemirdiği, kemirip sindirdiği ağaç yaprakları olmayı.. ya da sahibi tarafından beslenip semirtilen, semizlendiğinde de kesilip eti kızartılan ya da kurutulan, sonra da yenip sindirilen ve itrah edilen bir koç olarak yaratılmayı arzu ederdim.” der.

Evet, Hz. Ebû Bekir’e (radiyallâhu anh) izafe edilen bu sözler, belli bir ruh hâline bağlı sözlerdir; zira Allah (celle celâluhu), yeminli ifadesiyle “Gerçekten Biz insanı en güzel biçimde yarattık.”⁶ buyurarak insanın, ağaçtan, ağaçtaki meyveden, hayvanattan ve hatta meleklerden bile mükerrem bir varlık olduğunu bildirmektedir. Evet, avâlim onda pinhân (gizli), cihanlar onda matvî (dürülmüş)dir. Fakat muhasebe duygusunun şiddetli ağırlığı, hakikî bir mü’min olan Hz. Ebû Bekir’e (radiyallâhu anh) bile bu sözleri söyletebiliyordu.

c- Hz. Ömer (radiyallâhu anh)

Muhasebede zirve kametlerden birisi de, hiç şüphesiz bütün hayatını engin bir muhasebe içinde geçiren, İnsanlığın İftihar Tablosu’nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) hakkında tebcil sadedinde “Eğer benden sonra peygamber gelecek olsaydı, bu Ömer olurdu.”, “Allah, hakkı Ömer’in diline ve kalbine koydu.”, “Güneş, Ömer’den daha hayırlı bir kimse üzerine doğup batmadı.” buyurduğu, ikinci halife ve dünyada iken Cennet’le müjdelenenlerden bir diğeri olan Hz. Ömer’dir (radiyallâhu anh). Yeryüzünde bir adalet timsali olan bu başyüce insan da hep mesuliyet ve muhasebe duygusunun ağırlığıyla inlemiş durmuştur. Onun şu sözleri bu konuda örnek teşkil edecek sözlere aittir.

*“Hesaba çekilmeden önce nefsinizi hesaba çekin. Tartılmadan önce nefsinizi tartın.”

*“Allah’a yemin olsun ki, yeryüzü dolusu altınım olsaydı, O’nun azabı gelmezden önce hepsini verip kendimi o azaptan kurtarmaya çalışırdım.”

*“İnsanların en iyisi bana ayıplarımı gösterendir.”

*“Eğer Fırat kıyısında bir deve kaybolarak ölüp gitse veya bir koyun suya düşüp boğulsa Allah’ın onu bana soracağından korkarım.”

*“Eğer Rabb’im merhamet etmeyecek olursa, vay benim hâlime, vay anamın hâlime!..”

*“Keşke bir başak olsaydım. Keşke yaratılmasaydım. Keşke hiçbir şey olmasaydım. Keşke annem beni doğurmasaydı. Keşke unutulup gitseydim!..”

*“Eğer gökten birisi seslenerek, “Ey insanlar! Hepiniz Cehennem’e, sadece biriniz Cennet’e gireceksiniz deseydi, o kişi, ben olabilirim ümidiyle coşar” ve “Ey insanlar! Hepiniz Cennet’e, sadece biriniz Cehennem’e gireceksiniz.” deseydi, o kişi, ben olabilirim korkusuyla ürperirdim.”

Hayatının son günlerinde o (radiyallâhu anh), bir yerde çakıl taşlarını yığmış, sonra da o taşların üzerine elbisesinin bir tarafını sererek onlara yaslanmış ve şöyle dua ediyordu

“Allah’ım! Yaşlandım, kuvvetim azaldı, ülkem genişledi. Emirlerinden herhangi birini zayıf etmeden ve emirlerinde bir kusur işlemeyen ruhumu kabzet!”

Bu dua, elleri kuruyası Ebû Lü’lü’ün hançerini adalet âbidesi Hz. Ömer’in (radiyallâhu anh) mübarek vücuduna saplayacağı günden bir-iki gün önce yapılmış ve kabul olmuş gibidir. Hz. Ömer (radiyallâhu anh), bu duasında Allah’tan emanetini almasını ve kendisini mesuliyetten kurtarmasını istemiştir. Fahr-i Kâinat Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Sizden hiç kimse, maruz kaldığı bir zarar sebebiyle ölümü temenni etmesin. Mutlaka bunu yapma mecburiyetini hissederse, bari şöyle desin: “Rabbim, hakkımda hayat hayırlı ise yaşat, ölüm hayırlı ise canımı al!” buyurarak, Allah’tan mutlak mânâda ölümün istenmemesi gerektiğini bildirmiştir. Ne var ki, Hz. Ömer (radiyallâhu anh), mesuliyet ve mükellefiyetini idrakinin ifadesi olarak Cenâb-ı Hak’tan ölümü istemiştir. Onun yaptığı bu dua, Rabb’i tarafından hüsnü kabul görmüş ve bu namaz âşığı insan, sabah namazında iken Muğire b. Şûbe’nin kölesi Ebû Lü’lü tarafından şehit edilmiştir.

Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem), canı sıkıldığı veya biraz rahatsız oldukları zaman Hz. Bilâl’e (radiyallâhu anh) hitaben “Erihnâ yâ Bilâl - Bilâl! Hele bir içimizi ferahlandır!” buyururlardı. Bunun mânâsını bilen Hz. Bilâl de hemen kalkıp ezan okur ve hep birlikte namaza dururlardı. Zira mü’min, namazda bir başka inşiraha erer. Hz. Ömer (radiyallâhu anh) de, tıpkı rehberi Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) gibi namaza âşik ve hayran bir insan idi. O kadar ki, o namaz kılarken kendini tutamayıp sesi arka saflardan işitilecek şekilde ağlar ve kendinden geçerdi. Çoğu zaman o bir âyet okuduğunda boğazı tıkanır, âyetin devamını getiremez, bazen bayılıp yere düşünceye kadar ağlar sonra da evine kapanırdı da, insanlar onu hasta zannedip ziyaret ederlerdi. Bir defasında bu ince kalbli insan, sabah namazında Yusuf sûresini okurken “*Ben üzüntü ve tasamı yalnız Allah’a arz ediyorum.*”⁷ âyetine gelince hıçkırarak ağlamaya başlamış ve âyeti tamamlayamadan rükua varmıştı. Her ne kadar âyetteki sözler Hz. Yakub’a (aleyhisselâm) ait olsa da, Yakuplar bitmemişti ve bitmeyecekti; Hz. Ömer de onlardan biriydi. Bu mahzun ve mükedder insan, okumuş, düşünmüş, hem kendisi ağlamış, hem de sahabe-i kiramı ağlatmıştı.

İşte bu derinliği ile yine o, Rabb’isinin huzurunda kendinden geçmiş, sabah namazını eda ediyordu ki, birden Ebû Lü’lü’ün soğuk ve zehirlenmiş hançerini bağrında hissediverdi. Hançer bağrından dışarıya çıkarken Hz. Ömer’in (radiyallâhu anh) mübarek bağırsakları da o yırtıktan dışarıya çıkmıştı. Bu şuurlu insan, son anlarını yaşadığı o esnada dahi, olup bitenleri düşünmekten daha çok, Allah’la münasebeti adına bir husus üzerinde duruyor ve oğlu Abdullah’ın halk arasında dolaşmasını ve onların kendisi hakkında ne düşündüklerini öğrenmesini istiyordu. Bu vazifeyle halkın içine dalan Hz. Abdullah (radiyallâhu anh) hangi kapıya uğradıysa herkesin senasıyla karşılaştı; hemen herkes “Vâh Ömer!.. Vâh Ömer!.. Vâh Ömer!..” nidalarıyla ağlayıp inliyordu. Hatta kadınlar sultanı Hz. Âişe Validemiz (radiyallâhu anhâ) de aynı duygu ve düşünceyle “Vâh Ömer” deyip feryat ediyordu. Zira herkes biliyordu ki, onun bağrına saplanan hançer aslında İslâm’ın bağrına saplanmıştı. O hançerden damlayan

kan, kıyamete kadar Müslümanlar arasında iftirak telâtumuyla çağlayıp gidecek ve ihtimal bir daha da dinmeyecekti. Evet, yere yıkılan Ömer değil, İslâm birliği ve Müslümanlık idi. Onun için herkes âh u efgân edip, “Vâh Ömer!” diye ağlıyordu.

Bu itibarladır ki, Hz. Abdullah kime uğradıysa hepsinin hasret içinde yanıp yakıldığını gördü ve bu durumu gelip babasına haber verdi. Bunun üzerine koca halife, kendisine kastedenin kim olduğunu öğrenmek istedi. Kendisine kâtilin İranlı bir Mecusi köle olduğunun bildirilmesi üzerine de, kâtilin ehl-i imandan biri olmayışından ötürü “Allah’a hamd olsun.” demişti. Bu mülâhaza, adalet timsali Hz. Ömer’in (radiyallâhu anh) kendi kendine herhangi bir Müslümana bir haksızlık yapabileceği, onun da buna canı sıkılarak kendisini hançerleyebileceği endişesinden kaynaklanıyordu. Zira böyle bir durumda Hz. Ömer haksızlık yaptığından ve onu yaralayan da bir Müslümanın kanına girdiğinden dolayı kendince mesul olacaktı. Bu onun Allah karşısında konumunun, mesuliyet ve vazifesini müdrük bulunmanın, muhasebe hissi ve olabildiğine içe doğru bir derinliğin ifadesiydi ve bu büyük dimağ, bu duygu, bu düşüncelerle, canına kıyanın bir Müslüman olmadığı için Rabb’ine hamd ediyordu.

Hz. Ömer’e ait şöyle bir inceliğe daha şahit oluruz: Yaralandıktan sonra oğlu Abdullah’ı Hz. Âişe Validemize, hücre-i saadette İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve Hz. Ebû Bekir’den (radiyallâhu anh) geriye kalan bir kişilik yere, -evet, dünyada iken hiç ayrılmadığı dostlarının yanına- defnedilebilmek üzere izin istemesi için gönderir. Bu esnada Hz. Ömer’in başı da, hiçbir zaman yanından ayırmadığı, Allah Resûlü’nün (sallallâhu aleyhi ve sellem), ümmetin âlimi olarak tavsif ettiği, amcasının oğlu olan genç âlim İbn Abbas’ın dizindedir. Adım adım ölüme yaklaştığı bu esnada koca Ömer heyecan, merak ve menfi bir cevap alacağı endişesiyle, Hz. Âişe’den gelecek cevabı beklemektedir... Neden sonra Hz. Abdullah koşa koşa gelir ve Hz. Âişe Validemiz’in (radiyallâhu anhâ) büyük bir fedakârlık göstererek, “Esasen ben orayı kendime ayırmıştım, ama Ömer’i nefsim tercih ederim.” dediği müjdesini verir. Bunun üzerine Hz. Ömer (radiyallâhu anh), “Allah’a şükür. En büyük arzum bu idi; o da oldu. Ama yine de ben öldükten sonra beni oraya götürün ve tekrar izin isteyin. Eğer izin verirse oraya gömün, vermezse Müslümanların mezarlığına gömün.” der.

Bu hâdisenin mevzuumuzla alâkalı olan yönü şudur: Hz. Ömer (radiyallâhu anh), oğlu Abdullah’ın (radiyallâhu anh) Hz. Âişe’den getireceği haberi endişe içinde beklerken ağlar ve kendinden geçer. İbn Abbas ise onu şu mealdeki sözlerle teselli etmeye çalışır:

“Ey Allah’ın peygamberinin halifesi! Seni Cennet’le müjdeleyebilirim; zira sen, Allah Resûlü’nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) idrak edip Müslüman oldun. Resûlullah, bir keresinde sağ ve soluna seninle Ebû Bekir’i (radiyallâhu anh) alıp ellerinizden tutarak, “Biz kıyamet günü bu şekilde diriltileceğiz.”; başka bir keresinde ise, “Her nebinin sema ve arz ehlinden ikişer veziri vardır. Benim de gökte iki, yerde de iki vezirim var. Gökteki vezirlerim Cebrail ve Mikâil; yerdeki vezirlerim de Ebû Bekir ve Ömer’dir.” buyurmuşlardı ve Resûl-i Ekrem’in size teveccühleri bu istikamette idi.

Ayrıca Allah Resûlü’nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanı sıra ilk halife Ebû Bekir de

senden memnundu ve kendisinden sonra hilâfete sizi tavsiye etmişti. Ona: “Ömer gibi sert ve şiddetli bir adamı tavsiye ediyorsun. Allah’ın huzuruna gittiğin zaman Allah sana sorarsa ne diyeceksin?” diyenlere de O, “Siz beni Allah ile mi korkutmak istiyorsunuz! Rabbime kavuştuğumda bana soracak olursa, ben de ‘Yâ Rabbi! O ümmet içinde onların en hayırlısını seçip halife bıraktım.’ diyeceğim.” şeklinde cevap vermişti.

Allah sana birçok şehirler kurdurdu. Seni vesile kılarak nifakı ortadan kaldırdı. Yine senin vasıtanla Müslümanlara çok şey lütfetti. Resûlullah’a (sallallâhu aleyhi ve sellem) uzun zaman arkadaşlık ettin. Halife oldun, taviz vermedin, vazifeni de hakkıyla yaptın.. ve şimdi de yaralandın, O’na şehit olarak gidiyorsun. Sen, Ebû Bekir gibi olmasa bile kendi kametince “sıddîk”dın, Sen, “Fâruk” olmayı tam mânâsıyla yaşadın ve yeryüzünde adaleti ikame ettin “Adalet mülkün temelidir.” diyerek onu âdeta sinelere perçinledin.. cihan, adaleti senden öğrendi... Senin için sadece bir şehitlik kalmıştı; Allah’ın huzuruna giderken kazanmadığın hiçbir şey kalmasın diye sen sineni şehitliğe de açtın.”

İbn Abbas (radiyallâhu anh) bu mealdeki sözlerini bitirdiğinde Hz. Ömer’in (radiyallâhu anh) birden gözleri parıladı ve İbn Abbas’a yanına oturmasını söyleyerek ondan biraz önce sarf ettiği sözleri tekrar etmesini istedi. İbn Abbas sözlerini tekrar edince de, Koca Halife (radiyallâhu anh) ona:

“Mahşerde Allah huzurunda da böyle şehadet eder misin?” diye sordu. İbn Abbas “Evet” deyince de artık dünyalar onun olmuş gibi seviniyordu. Hz. Ömer’deki muhasebe duygusunun derinliğine ve kendini kontroldeki inceliğe bakın ki, daha dünyada iken Cennet’le müjdelenmiş olmasına rağmen, yaptığı şeylere değil; Peygamber’in amcasının oğlunun şehadetine değer vermektedir.

Hz. Misver’in naklettiği bir başka rivayette, Hz. Ömer (radiyallâhu anh) yaralandığı zaman: “Vallahi yeryüzü dolusu altınım olsa idi, ötede Allah’ın azabından kurtulmak için hepsini fide olarak verirdim.” der.

Evet, bu devâsâ kametler, müthiş bir muhasebe ve murâkabe duygusu içinde ve olabildiğine mütevazi bir hayat yaşamış, cihanın kapıları da ardına kadar kendilerine açılmış olmasına rağmen tavırlarında herhangi bir değişiklik olmamıştır. İhtimal, bir kere daha cihanın kapılarını zorlamak için onlar gibi yaşamak gerekecek. Zira her zaman aynı ağırlık, aynı güç ile kaldırılabilmiştir. Kanaat-i âcizanemce Ömerlerin, Ebû Bekirlerin yeniden tulû edeceği o mübarek, mübeccel ve mukaddes neslin müjdesiyle tüllenen şafak emareleri belirtmeye başlamış sayılır. Ne var ki, ilkler gibi bugünkülerin de, kendilerini iman ve Kur’ân’a adayıp hak sevdalısı olmaları gerekmektedir. İşte o zaman ağlamalarımız dinedektir. -Gerçi ben, otuz-kırk senedir hem ümmet-i Muhammed hem de tali’siz neslimiz için hep ağladım ama, yine de hakkıyla ağladığımı söyleyemem.-

Ah keşke o ağlanacak hâlimize, kervanı kaçırmışımıza, üzerlerine düşen misyonu bihakkın eda edip giden seleflerimizin izini kaybedişimize, Hak’tan kopup yapayalnız kalışımıza,

topyekün bir ümmet olarak Kur'ân'dan uzaklaşışımıza, devletler arası muvazenede ağırlığımızı yitirişimize ve onca çabalamalara rağmen bir zamanlar kaybettiğimiz durumumuzu bir türlü elde edemeyişimize ağlayamadık.. yitirdiğimiz değerlerin ızdırabını ruhumuzda duymadık; âdeta hissizlik ve vurdumduymazlık örneği gibi yaşadık; hiçbir şey olmamış gibi, pek çoğumuz itibarıyla hâlâ da öyle yaşıyoruz.

Evet, ruh dünyamız itibarıyla yeniden ruh gücümüzü kazanabilmek, iradelerimizi güçlendirip önümüzü kesen zulmetler karşısında dayanabilmek ve asırlık problemleri -Allah'ın inayetiyle- halledebilmek için, Hz. Ömer (radiyallâhu anh) düşüncesiyle "Hesaba çekilmeden evvel kendimizi hesaba çekebilsek!" önümüzde çözüm bekleyen problemler bir bir çözülecek ve yürüme fırsatı doğacak güvenli yarınlara.

d- Hz. Âişe (radiyallâhu anhâ)

Engin muhasebe şuuruna sahip kutlulardan biri de, hiç şüphesiz kadınlık âleminin baş tacı Hz. Âişe Validemiz'dir (radiyallâhu anhâ). Bu büyük kadın, bir gün Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanında birdenbire hıçkırma hıçkırma ağlamaya başlar. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisine niye ağladığını sorduğunda da, "Cehennem'i hatırladım da onun için ağladım! Acaba, kıyamet günü ailenizi hatırlar mısınız?" der. Onun bu sorusuna karşılık, o sevgi ve şefkat insanı Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu cevabı verir: (Yâ Âişe!) "Üç yerde kimse kimseyi hatırlayamaz:

1) Mizan esnasında, tartının ağır mı hafif mi geldiğini öğreninceye kadar.

2) Amel defterlerinin tevzî edildiği zaman ki, acaba defter sağdan mı soldan mı, yoksa arkadan mı geleceğini göreceği ana kadar.

3) Cehennem'in iki yakası ortasına kurulan sıratı geçme esnasında ve geçinceye kadar."

Bu sözyle Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), saydığı bu üç yerde, ehli dahil hiç kimseyi hatırlayamayacağını bildirmekte ve Hz. Âişe'ye âdeta başının çaresine bakmasını söylemektedir.

Hz. Âişe Validemiz, bir peygamber hanımı, Hz. Ebû Bekir'in pâkize kızı ve mü'minlerin anası olmasına rağmen ahiretteki hesap endişesiyle ağlamaktadır. O, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ahirete irtihal buyurdularında daha yirmi küsur yaşlarındaydı: 8-9 yaşlarında iken kadınlık âlemine bir mürşide ve bir muallime olarak İnsanlığın İftihar Tablosu'nun saadet hanesine girmiş ve vahyin sağanak sağanak boşaldığı bir hanede kendini bulmuş, duymuş ve yoğrulmuştu; dahası ümmet-i Muhammed'in terbiyecisi olmuş, kıyamete kadar gelecek kadınlık âleminin ihtiyaç duyacağı disiplin ve prensiplerin hiç olmazsa büyük bir kısmının nâkilesi hizmetini görmüştü. Şimdi eğer Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), onu bile hatırlayamayacağını ve başının çaresine bakmasını söylüyorsa, bu, Hz. Âişe'nin endişe duyduğu kadar konunun ciddiyeti yanında, kimsenin kimseye faydasının olmadığı kıyamet gününde, başını yere koyup "ümmeî, ümmeî" diyen rahmet ve

şefkat Peygamberi'nin de meselenin ehemmiyetini vurgulaması bakımından fevkalâde önemlidir.

Evet burada Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem), peygamberler dahil herkesin "Sellim, sellim, sellim Bize selâmet ver Allah'ım, Sen selâmet vermezsen selâmete eremeyiz." dediği yerleri hatırlatmakta ve peygamberlerin dahi böyle dediği bu üç yerde kimsenin kimseyi hatırlayamayacağını bilhassa tasrih etmektedir.

Buhârî şârihi Kastalanî'nin üzerinde durduğu 17 sahabe vardır ki, bunlar kulluk adına hiçbir zaman kendilerini yeterli görmemiş ve derin bir muhasebe şuuruyla hayatları boyunca hep nifak endişesiyle yaşamışlardır. Hz. Ömer ve Hz. Âişe Validemiz de işte bu kimseler arasındadır. -Gerçi kendimi o büyük kametlerin ne avukatlık ne de savcılığını yapacak makamda göremem, ama- hâşâ ki o pâk dâmenlere nifak yaklaşmış ve bulaşmış olsun!.. Ne var ki, onlar, böyle düşünerek hesaba çekilmeden evvel nefislerimizi sîğaya çekmemiz, kusurlarımızı gözden geçirmemiz için bizlere bir şeyler fısıldamaktadırlar.

Yediden yetmiş herkesin hemen her adımını Allah'a hesap verme inancına bağlatmasının sağlanabilmesi, onun ruh dünyasının, muhasebe duygu ve düşüncesiyle mamur hâle getirilmesiyle mümkün olacaktır. Asr-ı Saadet'te yaşanan şu hâdise bu hakikate ne güzel misaldir!..

Hz. Ömer (radiyallâhu anh), bir gün camiye giderken bir çocuğun hızlı adımlarla yanından geçip camiye koştuğunu görür. Adımlarını açar hızlanır ve çocuğa yaklaşarak, "Yavrucuk! Sana namaz farz değil; neden böyle heyecan içinde ve koşa koşa camiye gidiyorsun?" diye sorar. Çocuk ise halife Hz. Ömer'in bu sorusuna sadece şu cevabı verir: "Ey Mü'minlerin emiri! Daha dün mahallemizde bir çocuk öldü!.."

*"Mü'minler ancak, Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen, kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğunda imanları artan ve yalnız Rabbilerine dayanıp güvenen kimselerdir."*⁸ âyetinde de ifade buyrulduğu gibi, hakikî mü'minler onlardır ki, Allah anıldığı zaman kalblerinde ürperti hâsıl olur. Ve onlar haşyetle sarsılırlar. Evet, Allah'ın âyetleri kendilerine okunduğu zaman imanları artar, kat kat olur; o âyetlerin ifade ettikleri mânâlarla ürperir, imanın yümnü ve emanıyla kanatlanıp uçuyor gibi bir hâl alırlar. İmanın diriltici iklimiyle tanışan mü'minler, "İman teslimi, teslim tevekkül, tevekkül saadet-i dâreyi iktiza eder." fehvâsınca, inandıklarından dolayı Allah'a tevekkül eder; tevekkül ettiklerinden dolayı da, dünya ve ahiret saadetine mazhar olurlar.

Sahabeden başlayarak hakikî mü'minler hep böyle davrandılar; onlar, Allah'ın âyetleri anıldığı zaman ürperdiler ve kendilerinden geçtiler. Onların hayatlarından nakledeceğimiz şu hâdiseler bu hakikate güzel birer misal teşkil etmektedir:

e- Habeşli Bir Sahabi

Hz. Enes (radiyallâhu anh) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Bunu yapamazsanız, -ki elbette yapamayacaksınız- yakıtı insanlarla taşlar olan ve kâfirler

için hazırlanan ateşten korkun!”⁹ âyetini okudu ve şöyle buyurdu:

“Cehennem kızarıncaya kadar bin sene, sonra beyazlayıncaya kadar bin sene, sonra da simsiyah oluncaya kadar bin sene yakıldı ve yandı. Derken ateşi asla sönmeyen simsiyah bir hâl aldı.” Bunun üzerine, Resûlullah’ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) önünde bulunan bir zenci yüksek sesle ağladı. Cebrail (aleyhisselâm) inerek: “Önündeki bu ağlayan kimdir?” diye sordu. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Habeşli bir adamdır.” dedi ve onu övdü. Cebrail de, Allah Teâlâ’nın şöyle buyurduğunu bildirdi: “İzzetim, Celâlim ve Arşımın üstündeki makamın hakkı için, dünyada Benim korkumdan dolayı ağlayan kulumu, Cennet’te sevindirir ve güldürürüm.”

f- Ensardan Meçhul Bir Muhasebe Kahramanı

Hız. Huzeyfe’nin (radiyallâhu anh) naklettiği hâdisede şunlar anlatılır: Kalbine Allah korkusu düşen ensardan bir genç evine kapanmış ve gece-gündüz ağlıyordu. O kadar ki, zayıflamış ve tamamen güçten, takatten kesilmişti. Bu durum Resûlullah’a (sallallâhu aleyhi ve sellem) haber verildi. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) gencin yanına gelince, genç son bir kere daha gücünü kullanarak dizlerini zorladı ve Nebiler Serveri’nin teşrifini istikbal için ayağa kalkıp kendisini O’nun kollarına attı. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) de ona sınıksık sarıldı. Biraz sonra Allah Resûlü kollarını gevşettiğinde, genç ayaklarının dibine yığılıverdi. Bunun üzerine sevgi, şefkat ve merhamet peygamberi Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), gözleri çok derinlere dalmış şöyle buyuruyordu: “Kardeşinizi defnedin. Korku onun ciğerlerini parçalamış. Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah’a yemin ederim ki, Allah onu Cehennem’den korumuştur. Kişi umduğunu ister, korktuğundan da kaçır.”

Muhasebe Cemaati

Asr-ı Saadet’te Peygamberinden onun halifelerine, halifelerinden halkına, halk içinde erkeğinden kadınına, kadınından küçük çocuğuna kadar hemen her kesimiyle iliklerine kadar muhasebe duygusu işlemiş farklı bir toplum yetişmişti.

Bu öyle bir toplumdur ki, onu teşkil eden fertlerden hangisinin sinesine bakılabilseydi, orada Allah korkusu, Allah saygısı ve muhasebe duygusunun buhur buhur tütüp durduğu görülecekti... Sahabenin ifadesiyle Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) namaz kılarken sinesinden değirmen taşlarının çıkardığı seslere benzer sesler duyulduğu gibi; en büyük sahabiden en küçüğüne kadar hemen herkeste de aynı saygı, aynı haşyet ve aynı duyarlılık söz konusuydu...

“Ey iman edenler! Allah’tan, O’na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can vermeye bakın.”¹⁰ âyeti nazil olunca Hakk’a açık bu insanların âdeta iflahı kesildi. Onlar bir müddet dışlerini sıkıp dayandılar. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de hep onların alın ve dizlerinde nasırlar görüyordu. Çünkü Allah (celle celâluhu) onlara, âdeta

“Güç ve takatinize göre değil, Allah’tan nasıl korkulması lâzım geliyorsa öyle korkun.

O'na nasıl ibadet edilmesi lâzım geliyorsa öyle ibadet edin. Ona karşı nasıl saygılı olunması ve sevilmesi gerekiyorsa öyle saygılı olun ve sevin.” buyurmuştu. Onlar da, bu ufku yakalayabilmek için gece-gündüz sürekli ibadet ediyorlardı. Öyle ki, namaz kıla kıla alınları, dizleri nasır tutmuş ve -tabir caizse- âdeta iflahları kesilmişti.

Böyle bir tehâlükün şöyle bir husustan kaynaklandığı da anlatılmaktadır: “Göklerde ve yerdekilerin hepsi Allah'ındır. İçinizdekileri açığa vursanız da gizleseniz de Allah ondan dolayı sizi hesaba çekecektir, sonra dilediğini affeder, dilediğine de azap eder. Allah her şeye kadirdir.”¹¹ âyeti nazil olduktan sonra bir müddet geçip geçmemişti ki âyetin ağırlığıyla belleri iki büklüm olan sahabe bir gün melûl, mahzun ve münkesir bir hâlde teker teker mescitten içeriye girdi.. ciddî bir temkin ve tedbirle Resûl-i Ekrem'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) yaklaştı ve içlerinden birisi söz alarak, fevkalâde bir hicap içinde şöyle dedi: “Ey Allah'ın Resûlü! Namaz, oruç, cihad, zekât.. gibi takatimiz yetecek amellerle mükellef olduk. Bütün bunlara, eyvallah. Şimdi ise, şöyle bir âyet nazil oldu.” dedi ve yukarıdaki âyeti okudular. “Hâlbuki bizim buna gücümüz yetmeyecek. Her birimiz gönlünden öyle şeyler geçiriyor ki, dünyaları verseler bunların kalbimizde bulunmasını arzu etmeyiz.”

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), onların bu sözüne çok üzüldü ve onları itap sadedinde “Sizden evvelkiler gibi, ‘İşittik isyan ettik’ mi demek istiyorsunuz!..” buyurdu, sonra da onlara şöyle demelerini emretti: “İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş Sanadır.”

Nebiler Serveri'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu sözünden birkaç dakika sonra ise hemen şu âyetler nazil olmuştu: “Peygamber, Rabb'i tarafından kendisine indirilene iman etti, mü'minler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. (Onlar, biz) 'Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır' dediler. Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) da kendinedir. Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!”¹²

... Ve Bir Yakarış

Şimdi gelin biz de, bu âyetlerden mülhem, mevzuu bir dua sadedinde şu cümlelerle bitirelim:

Ey Rabbimiz! 14 asır evvel bize tebliğ buyurduğun emr-i sübhânîni biz de işittik ve itaat ettik. İlkleri mağfiret buyurduğun gibi bizi de mağfiret buyur. Ey dönüş kendisine olan Sultanımız! Ey Sultan-ı Zîşân! Ve ey Ezel ve Ebed Sultanı! Bizi yaşamış olduğumuz şu helâketler ve felâketler asrında başıboş bırakıp cehalet ve küfür karanlıklarına ezdirme.

Rabbimiz! Bizi unuttuğumuz ve hata ettiğimiz şeylerden ötürü muaheze etme. Biz ve

atalarımız dinin kadir ve kıymetini bilemedik. Ona gerektiği gibi sahip çıkamadık. Derken şu birkaç asırlık ihmallerimizle devletler muvazenesindeki yerimizi kaybettik. Aziz ve şerefli bir kavim iken zelil ve perişan olduk. Bizden evvelkilerin sırtına yüklediğin ağır yükü bizim sırtımıza da yükleme. Bizi, takatimizi aşan şeylerle imtihan etme. Bizi affeyle. Bize mağfiret buyur. Bize merhametle muamelede bulun. Sen bizim Mevlâmızsın. Çünkü, Kur'ân'da *"Bu, Allah'ın, inananların Mevlâ (yardımcı)sı olmasından dolayıdır. Kâfirlere gelince, onların Mevlâ (ve yardımcı)ları yoktur."*¹³ buyuruyorsun. Sen bizim Mevlâmız; biz ise Senin boynu tasmalı, ayağı prangalı kullarınız.

Evet, biz, sinesi inançla coşan mü'minler olarak böyle bir kulluğa dilbesteyiz. Zaten, her gün kulluk borcumuz olan namazlarımızı eda ederken, Fatiha'da en az kırk defa bu kulluğumuzu itiraf ediyor ve *"(Rabbimiz!) Ancak Sana kulluk ederiz ve yalnız Senden medet umarız."*¹⁴ diyerek ahd ü peymânımızı yeniliyoruz. Başkaları kulluktan kaçır; biz ise, Rabbimiz'e kul olduğumuz zaman memnun oluruz. Şimdi bir kere daha O'na kulluğumuzu ilân ediyor, bu kulluğu arızasız yapmak için de yine yalnız O'ndan yardım istiyoruz. Acz ü fakrımızı itiraf ederek yine O'na sığınır ve bunca nusret ve nimetleri karşısında şevkle geriliyor, şükranla kanatlanarak üveyikler gibi hakikate doğru uçmaya çalışır ve bizleri muvaffak kıldığı şeyleri gördükçe de şükürle iki büklüm olup inliyor.

Yâ Rabbi! Bizleri de yukarıda zikredilen muhasebe kahramanları gibi muhasebe duygu ve düşüncesiyle meşbu kıl. Bir lütuf olarak omuzlarımıza yüklediğin vazifeleri bihakkin edaya muvaffak eyle. (Âmin)

DİPNOTLAR

1. Nisâ sûresi, 4/123. 2. Nisâ sûresi, 4/123. 3. Bkz.: En'am sûresi, 6/164; İsrâ sûresi, 17/15; Fâtır sûresi, 35/18; Zümer sûresi, 39/7; Necm sûresi, 53/38. 4. Necm sûresi, 53/39. 5. Müddessir sûresi, 74/38. 6. Tîn sûresi, 95/4. 7. Yusuf sûresi, 12/86. 8. Enfal sûresi, 8/2. 9. Bakara sûresi, 2/24. 10. Âl-i İmrân sûresi, 3/102. 11. Bakara sûresi, 2/284. 12. Bakara sûresi, 2/285-286. 13. Muhammed sûresi, 47/11. 14. Fatiha sûresi, 1/5.

Tebliğ ve Nifak⁵

Murâkabe ve muhasebe duygusu, tebliğ ve irşad adamını her zaman kamçılayan bir esastır. Mürşit, daima kendi içini kontrol etmeli, duygu ve tasavvurlarını denetlemeli, anlattıklarının önce nefsinde yerleşmesine ve temekkün etmesine gay-ret etmelidir. Mürşit, muhasebesini yapmadığı meseleleri hal-ka anlatmaktan ve tavsiye etmekten sakınmalıdır. Bu sakınma, tebliğe mâni teşkil etmez; aksine insanda tebliğ ve irşad hissini kamçılar, geliştirir. Nifaka düşme ve münafiğa benzeme korkusu, onu sürekli ihlâs ve samimiyet e doğru yaklaştırır. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) irşad ve nasiha-t i sadece lafazanlık veya diyalektik olarak ele alanlar hakkın-da şu ürpertici ve korkutucu beyanda bulunur: "Ümmetim

⁵ İrşad Ekseni sf. 175-176.

hakkında en çok korktuğum; ağız güzel laf yapan münafıklar dır.” Bu nurlu ve onurlu beyanı duyan bir kalbin titrememesi düşünülemez. Zira insan hangi pozisyonda olursa olsun, za-man zaman diğer insanlara bir şeyler anlatma, takdim etme ihtiyacını duyacaktır. Bu itibarla bu ve benzeri tehditler aslın-da irşad ve tebliğın yozlaştırılmasını önleyecektir.

“Ümmetim hakkında en çok korktuğum şeyler: Göbekli olmak , çok uyuma k, tembellik ve ‘yakîn’ zayıflığı dır.”⁶

Hadiste anlatılan hususlar, neticede aynı noktada toplanmaktadır. Evet, hayatını murâkibesiz, muhasebesiz ve gafilâne sürdüren, ömrünün çoğunu uykuda geçiren bir insanın semirip yağ bağlaması, yağ bağlayıp şişmanlama sı kaçınılmazdır. İnsan, şişmanladıkça daha çok yiyecek, ye-dikçe de kendini gaflet e salacaktır. Veya ilk sebepten başlarsak, şöyle diyebiliriz: Çok yiyen bir insan, elbette çok uyuyacak, çok uyuyan insanda da kat’iyen yakîn hâsıl olmayacaktır... Neresinden ele alırsanız alınız, bütün bunlar Allah Resûlü’nü ümmeti hakkında endişeye sevk eden hususlar dır.

Liderin vasıflarından biri

Lider, ruhunda istikrarlı olan insandır. O hiçbir hâdise kar şısında vaziyet değiştirmeyecek kadar sağlam karakterlidir. En büyük muvaffa-kiyetlerinde mağlup bir insanın ruh hâletini ser giler, yenilgilerini de nefis muhasebesi adına değerlendirir.⁷

Târik Bin Ziyad’ın Muhasebesi:

Yine o terbiye sayesinde ki, Berberî bir köle , Herkül burcu nu aşmış, adını değiştirmiş.. ve deniz aşırı dünyalara, o güne kadar duyup bilmedikle-ri şeyler anlatmış ve onların idraklerini aşan harikulâde şeyler sergilemiştir. Batı , Müslümanlarla tanışacağı âna kadar, hayatı istihkar , şehadet arzusu , ölüm iştıyakı gibi şeyleri bilmezdi. Onun için de, o gün, Tarık ’ın Endülüs ’e geçişini, geçtikten sonra gemilerini yaktırışını, 5 bin kişilik bir keşif birliğiy-le, 90 bin kişilik İspanya ordusu yla yaka-paça olmasını.. ve en karamsar durumlarda dahi fütursuzluğunu anlayamamış ve şaşkına dönmüşlerdi. İsterseniz siz dönmeyin! O, kendinden 20 kat daha fazla düşman karşısın-da, askerlerini toplamış ve onlara şöyle seslenmişti:

“Askerlerim! Önünüzde derya gibi bir düşman, arkanızda düşman gibi bir derya var. Ya kaçacak, arkadan vurulacak ve zelîlâne öleceksiniz veya savaşarak muzaffer olacak ve Allah’a kavuşacaksınız.”Tarihçi bize diyor ki: “Birkaç saat gibi kısa bir zaman içinde, Tarık ve ordusu düşman yığınlarının altından vurup üstünden çıkmıştı...”Ve Tarık, Toleytola ’da kralın hazinelerinin bulunduğu saraydaydı. Şim-di şu dünkü kölenin bugünkü hâline bakın... Bakın da, İslâm’ın ruhlara üf-lediği mânânın derinliğini görmeye çalışın! Kralın hazinelerinin üstüne aya-ğın koymuş, ve kendi kendine şöyle diyor:“Tarık! Dün boynu tasmalı bir köle idin ; Allah seni hürriyete kavuştur-du. Sonra bir kumandan oldun! Bugün, Endülüs’ü fethetmiş ve kralın sa-rayında bulunuyorsun. Unutma! Yarın da Allah’ın huzurunda olacaksın!”Aman Allahım! Bu ne

⁶ Sonsuz Nur sf. 157.

⁷ Sonsuz Nur sf. 732.

müthiş, bu ne derin bir anlayıştır? Aslında ayak takımından böyle zirveye ulaşanlarda aşağılık duygusu olur.. çalım satar, böbürlenir, durmadan kendini insanlara anlatmak ister. (Sık sık millete musallat olanlarda bunu hem de bütün utandırıcılığıyla görüyoruz!)Bu nasıl bir terbiyedir ki, hissetle mâlemâl olması beklenen bir köle, fevkalâde izzetli, onurlu ve bir muhasebe, murâkabe insanı olabiliyor! ⁸

Üstadın Muhasebesine Bir Örnek

On İkinci Nota⁹

Ey bu Notaları dinleyen dostlarım! Biliniz ki; ben hilâf-ı âdet (âdete aykırı, alışılmışın aksine) olarak, gizlemesi lâzım gelen Rabbime karşı kalbimin tazarrû (yakarış, tevazu içinde Allah'a yalvarma) ve niyaz (yalvarma, yakarma, dua etme) ve münâcâtını bazen yazdığımın sebebi; ölüm, dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i ilâhiyeden rica etmektir. Evet kısa bir ömürde, hadsiz günahlarıma keffaret olacak, muvakkat (geçici, belli bir süre için olan) lisânımın (dilimin) tövbe ve nedâmetleri kâfi gelmiyor. Sâbit ve bir derece daim olan kitabın lisânı daha ziyâde o işe yarar. İşte on üç sene^(Hâşiye) evvel,¹⁰ dağdağalı (gürültülü ve patırlılı) bir fırtına-yı rûhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri, Yeni Said'in ağlamalarına inkılâp edeceği (dönüşeceği) hengâmda; gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda, şu münâcât ve niyaz Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe meâli şudur ki:

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim! Benim sû-i ihtiyârımla (yanlış seçim yapma, hatalı tercih) ömrüm ve gençliğim zayi olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemeler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve hacâletli (utanç, utanma) yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşâhede (apaçık) göre göre gayet süratle, sağa ve sola inhiraf (dönme, sapma) etmeyerek, ihtiyârsız (seçme, tercih etme) bir tarzda, vefat eden ahbab ve akran ve akâribim (akrabalar, yakınlar) gibi kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabir, bu dâr-ı fânîden (ölümlü yurt, dünya) firâk-ı ebedî (sonsuz ayrılık) ile ebedü'l-âbâd (tükenmez ebedî hayat) yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır.¹¹ Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn (kesin bilgi) ile anladım ki; hâliktir ([**هَالِكٌ**]) yok olan helak olan, mahvolan) gider ve

⁸ Sonsuz Nur sf. 522-523.

⁹ Lem'alar/ 17. Lem'a/12. Nota.

(^{Hâşiye}) Bu risalenin telifinden on üç sene evvel.

¹⁰ 1920 tarihidir.

¹¹ Bkz.: "Kabir, âhiret menzillerinin birinci menzildir. Kişi ondan kurtulabilirse, ondan sonrakiler daha kolaydır. Ondaki kurtulamazsa ondan sonrakiler bundan daha zordur, daha şiddetlidir". Hz. Osman ([radiyallâhu anh](#)) bu hadisin ardından Resûlullah ([sallallâhu aleyhi ve sellem](#))'in şu sözünü de nakletti: "(Ahiret âleminde gördüğüm) manzaraların hiçbirisi kabir kadar korkutucu ve ürkütücü değildi!" (Tirmizî, *zühd* 5; İbni Mâce, *zühd* 32; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/63.)

fânîdir ölü. Ve bilmüşâhede, içindeki mevcûdât dahi, birbiri arkasından kâfile kâfile göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefis-i emmâreyi (sürekli günah arzusunda olan nefis) taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır (hilekâr, düzenbaz). Bir lezzet verse, bin elem takar çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim! **كُلُّ ابٍ قَرِيبٌ**¹² sırrıyla ben şimdiden görüyorum ki: Yakın bir zamanda ben kefenimi giydim, tabutuma bindim, dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, Senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisân-ı hâliyle (davranışların ifade ettiği mana), rûhumun lisân-ı kâliyle (dil ile anlatılan mana) bağırarak derim: El-amân el-amân! (“Eman diliyoruz Sen’den!”) Yâ Hannân (Şefkat ve merhameti bol)! Yâ Mennân (İyilik ve ihsanı bol)! Beni günahlarımın hacâletinden (utanç, utanma) kurtar!

İşte, kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine (Cenâb-ı Hakkın huzuru) kaldırıp bütün kuvvetimle feryad edip nida ediyorum: El-Amân el-Amân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle!

İşte kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyi’ciler (uğurlayanlar, yolcu edenler) beni bırakıp gittiler. Senin afv u rahmetini intizar (ümit ederek bekleme, gözleme) ediyorum. Ve bilmüşâhede gördüm ki, Senden başka melce’ (sığınak) ve mence’ (kurtuluş yeri) yok. Günahların çirkin yüzünden ve mâsiyetin (isyan, günah) vahşi şeklinden ve o mekânın darlığından bütün kuvvetimle nida edip diyorum: El-amân, el-amân! Yâ Rahmân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Yâ Deyyan! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar, yerimi genişlettir. İlâhî! Senin rahmetin melceimdir ve Rahmeten li’l-âlemîn olan Habibin Senin rahmetine yetişmek için vesîlemdir. Senden şekvâ değil, belki nefsimi ve hâlimi Sana şekvâ ediyorum.

Ey Hâlık-ı Kerîmim ve ey Rabb-ı Rahîmim! Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnûun (sanat eseri) ve abdin hem âsî, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alîl (hasta), hem zelil, hem müsî’ (itaatsiz, kötülük işleyen), hem müsîn (yaşlı, ihtiyar), hem şakî (bahtsız, talihsiz, mahrum), hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu hâlde, kırk sene sonra nedâmet edip Senin dergâhına avdet (geri gelme, dönme) etmek istiyor. Senin rahmetine ilticâ ediyor. Hadsiz günah ve hatîatlarını (günahlar, kabahatler, suçlar) itiraf ediyor. Evhâm ve türlü türlü illetlerle mübtelâ olmuş. Sana tazarrû ve niyaz eder. Eğer kemâl-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfîret edip rahmet etsen; zâten o Senin şânındır. Çünkü Erhamürrâhimînsin. Eğer kabul etmezsen, Senin kapından başka hangi kapıya

¹² “Her gelecek şey yakındır.” (es-Suyûtî, *ed-Dürrerü’l-müntesira* s.15; el-Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ* 2/149. Ayrıca bkz.: İbni Mâce, *mukaddime* 7; Dârimî, *mukaddime* 23)

gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki, dergâhına gidilsin. Senden başka hak Mâbûd yoktur ki, ona ilticâ edilsin!..”

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ أَخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا وَأَوَّلُ الْكَلَامِ فِي
الْآخِرَةِ وَفِي الْقَبْرِ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ¹³

* * *

Kalbin incelmesi, yumuşaması çok önemlidir¹⁴:

Kalb ve hissiyatın incelmesi, yumuşaması, madde kesafetinden sıyrılıp, ruhun düşünce ve hayâl mesafelerinin ötesinde seyr ü sefer yapması, kalb ve gönül insanları için çok önemlidir. Evet, her meselede olduğu gibi bu mevzûda da Efendimiz’in nurlu beyanlarının rehberliğinde, nasıl şu dünyâda dünyâ ayaklarıyla yürüyor ve dünyâ gözleriyle görüyorsa, aynı şekilde, âhiret menzillerinde de daha bu dünyâdayken yürüme, gezinme ve o hayatı yaşamaya çalışarak iç tecrübeler edinme oldukça önemlidir. Şu kadar ki, böyle bir ameliye için de istikamete ulaşmış bir tefekkür, dolayısıyla da bir ma’rifet ve malû-mat gereklidir.

Ölmüşüm!.. Başımda ehlim, ıyalım, yakınlarım ve dostlarım toplanmış ağlıyorlar. “Ah, siz değil, ben ağlayacak durumdayım şimdi... Ah, keşke, keşke dünyâda ağlayıp da, şimdi burada gülebilseydim!..”

Teneşire upuzun uzatmışlar, gassal başımda cesedimi yıkıyor, kirlerimi temizliyor; istediği tarafa evirip çeviriyor beni... “Ah keşke ben, ben de, can bedende iken kirlerimi yıkasa idim, tevbeyle, istiğfarla arınsam ve günah işlemeseydim! Allah Rasûl’ünün mübarek elleri arasında evrilse, çevrilse, yoğrulsa ve buraya müsait şekli alsaydım!...”

Bak, kara ve karanlık bildiğim kabrin karanlığına terketmeden, son bir defa daha aklık görsün der gibi beni beyaz kefene sarıyorlar. “Ah, keşke kabrimi aydınlatacak olan Allah’ın boyası ile boyansaydım; abdest ile parlayıp, namaz ile nurlanıp ve Allah yolunda hizmet ile aklansaydım!...”

Eyvah, dört parça tahtadan yapılmış kuru tabuta da koydular. “Aah, aah, yumuşak döşeklerde ve koltuklarda ayaklarımı uzatmış, hayatın tadını çıkarırken neden

¹³ “Senden başka ilâh yoktur. Sen birsin. Senin hiçbir ortağın yoktur. Dünyada son sözümüz, âhirette ve kabirde de ilk sözümüz şudur: Şehadet ederim ki Allah’tan başka ilâh yoktur; yine şehadet ederim ki Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) Allah’ın Resûlüdür.”

¹⁴ İnançın Gölgesinde-2/ Metafizik Gerilim ve Cemaatleşme/ Kalbin incelmesi, yumuşaması

düşünmedim bir gün böyle kuru bir tahtaya uzatılacağımı, neden? Babama da aynı şeyi yapmışlardı halbuki!..”

İşte beni musallaya yatırdılar ve namazımı kıldılar... Aldılar sırtlarına ve.. evet, işte kabre koydular. Hani, hani nerde benim eşim, nerde evlâdım, nerde dostlarım? Ne oldu size? Neden arkanızı dönüp ayrılıyor ve beni bu daracık yerde tek başıma bırakıyorsunuz? Malım, mülküm, servetim! Nerde bütün bunlar? Dünyâda iken böyle miydik ya? O da ne? Cesedim, bir an olsun benden ayrılmayan bedenim, güzel gözlerim, kulaklarım, ellerim, ayaklarım... Siz de mi beni terkedip gidiyorsunuz? Ah keşke, keşke beni kabir kapısında terkedecek olan şeylere gönül bağlamasaydım; burada faydası dokunacak ameller işleseydim!”

Münkir-Nekir gelip, sorular soracak; Berzâh hayatında Cennet ya da Cehennem seyredilecek; haşir neşir olacak ve insanlar hesap yerine sevk olunacaklar. Herkes başının çâresine bakacak; kişi kardeşinden, anasından babasından, arkadaşından, evlâdından kaçacak; herkes kendini kurtarma sevdasına düşüp, kapı kapı şefaathılar arayacak. İşte eller eli Nebiler Nebîsi'nin eli orada bir kısım ellere dokunuyor, nurlu sîmaları tanıyor “Yüzleri, kolları abdestle, alınları secdeyle nurlanmışları uzaktan da görsem tanırım ve bendendirler der ve alırım” diyerek topluyor. Ah, keşke ben de adres bıraksaydım, kendisiyle tanışıklık kursaydım ve ben de Havzı'nın başına konanlardan olsaydım... İşte, defterler uçuşuyor, mîzan kurulmuş hesaplar görülüyor; sırlar ortaya dökülmüş, diller yerine eller ve ayaklar konuşuyor... gibi tefekkürlerle kalb ve ruhta bir incelik hasıl etmelidir.

* * *

1–Nefse Karşı Büyük Kavga (nil prodiksiyon)

Nefse Karşı Büyük Kavga_1

1.VCD

16.10 Feci bir kazada yanarak şehid olan bir Hak erinin dava dostlarını ziyareti...

24.17 Cihad-ı ekber nedir? Cihad-ı ekberin tarifi ve nasıl anlaşılması gerektiği...

29.42 Nefisle yaka-paça olma ve yüce dava uğrunda çaba sarfetme bir canlılık emaresidir ve Peygamberler bu davayı temsil etmek için gönderilmişlerdir.

38.50 Bir savaştan geriye dönerken Peygamberimizin (s.a.s.) Ashabına (r.anhüm) söylediği: "Küçük cihaddan büyük cihada döndünüz." hadisinin izahı...

40.37 Hz. Nesibe'nin (r.anhâ) Uhud Savaşı'nda ağır yaralar almasına rağmen Resûlullah'ı (s.a.s.) cesurca müdafaa etmesi...

43.58 Bi'r-i Maûne'de hunharca katledilen Haram ibn Milhan'm (r.a.) Allah yolunda ölmesini kendisi hakkında kurtuluş vesilesi sayması...

48.29 Dünya ihtişamını terk ederek hayatını Dinin yücelmesine adayan ve nihayet Uhud Savaşı'nda şehit olarak ömrünü noktalayan Mus'ab ibn Umeyr'in (r.a.) cihadı...

Nefse Karşı Büyük Kavga_2

2. VCD

01.11 Herkes idrak seviyesine göre nefesine karşı kavga verir...

02.50 Mâiz ve Gamidiyeli kadının işlemiş oldukları büyük bir günahattan ötürü nefislerine karşı giriştikleri büyük cihad...

17.31 Hz. Ömer'in (r.a.) nefesine karşı verdiği cihad... 19.46

Günah nedir bilmeyen ve hanesine gece-gündüz vahiy yağan Hz. Âişe'nin Cehennemi hatırladığında Resûlullah'a (s.a.s.): "Orada ehlinizi hatırlar mısınız?" diye sorması...

28.18 Kırk-elll sene mescidde cemaatle, ön safta namazını edâ eden bir Hak dostunun nefsiyle mücadelesi...

32.30 "Diğer bir kısmı ise günalarını itiraf ettiler. Onlar iyi işlerle kötü işleri birbirine karıştırdılar..." (Tevbe, 102) ayeti.-.

36.04 Resûlullah (s.a.s.). Peygamberler (a.s.), veli kullar, salihler ve derecesine göre Allah'a yakın olan diğer insanların cihadı... 42.13 Öyle bir hayat yaşayın ki, dünyada ahiret yaşanmış olsun. Ahirete gittiğiniz zaman da dünyaya gelmeniz çok zor olmasın...ü

45.35 14 asır öteden yardıma gelen Ashâb-ı Bedir (r.anhüm)...

****

18 Şubat 1990, İstanbul Süleymaniye Camii

2–Murakabe_ve_Muhasebe (nil prodiksiyon)

Murakabe_ve_Muhasebe_1

1.VCD (61 dk.)

15.46 Murâkabe, insanın kendini kontrol etmesi, yaptığı herşeyde Allah'ın (c.c.) kendisini görüp gözettiğine inanması, bunu şuurunda olması demektir.. Murâkabeyle ilgili âyetler...

20.04 Murâkabe duygusu içinde yaşama Rabbimizi çok iyi bilmeye ve nefsimizle yaka-paça olmaya bağlıdır...

24.51 Allah'ın tercih ettiğini tercih etmek, murâkabenin alâmetlerindendir.. Bu konuda Hz. Ömer'in (r.a) hayatından misalle: Hudeybiye'de Resûlullah'ın (s.a.s) haklı olduğunu görünce kendi fikrinden anında vazgeçmesi .. Mehir konusunda bir kadının uyarısı karşısında kendi fikrini terketmesi .. Ganimet dağıtırken, dine hizmette önde olanlara ve Resûlullah'ın (s.a.s) sevdiklerine öncelik tanınması.. Bir bedevîye kaba sözlerinden dolayı kızıp kırbacıyla ona vuracağı anda kendisine okunan âyet karşısında elinin havada kalması...

40.03 İç-dış bütünlüğünü koruyamadığı endişesini taşıyan Hanzala b. Âmir (r.a)...

51.46 Cemel Vak'ası'nda Zubeyr b. Avvâm (r.a) ve Hz. Âişe Vâlidemizin (r.anhâ) Hz. Ali (r.a) karşısında haksız olduklarını anlayınca anında ona karşı gelmekten vazgeçmeleri...

58.24 Muhâsebe, geçmiş zamanın hesabını yapmak demektir.. “Ey iman edenler! Allah'tan korkun! Her nefis yarın için ne hazırladı ona baksın” (Haşr, 18) âyeti.. “Hesaba çekilmeden evvel kendinizi hesaba çekiniz” (Hz. Ömer)...

Murakabe ve Muhasebe 2

2. VCD (60 dk.)

02.10 “...Kim bir kötülük yaparsa mutlaka onn karşılığını görecektir...” (Nisâ, 123) âyetinin ağırlığı karşısında Hz. Ebû Bekir (r.a) ve Hz. Ömer'in (r.a) endişesi...

05.48 Amr b. Âs'ın (r.a) ölümüne yakın günlerde geçmişin muhâsebesi ve hâlin murâkabesinin ağırlığı altında kimseyle görüşmeyerek günlerce ağlaması ve bu şekilde Hakk'ın huzuruna çıkması...

22.10 “De ki: Davranış ve aksiyonları itibariyle en çok zararda olanları söyleyeyeyim mi? Onlar o kimselerdir ki, dünya hayatında yaptıkları işlerin karşılıkları hep boşa gidecektir...” (kehf, 103, 104) âyetleri...

27.04 Muhammed b. Münker'din “Bir gün gelecek ki, karşınıza hiç hesabınızda olmayan şeyler çıkıverecek.” (Zümer, 47) âyeti karşısında haftalarca ağlaması...

31.04 Hz Âdem, Hz Davud ve Hz Yunus'un (alyhimüsselam) murâkabesi...

37.07 Cihanları fetheden Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'ın kendi içlerine doğru yaptıkları fetih...

41.24 Beş bin kişilik ordusuyla doksan beş bin kişilik orduyu yenen Târik b. Ziyâd'ın iç fethi...

44.00 İbn Ömer'in (r.a) bir çobanın murâkabesi karşısında duyduğu hayret...

47.07 Yirmi-otuz sene boyunca geceleri fakirlerin kapılarına sırtında çuvalla yiyecek taşıyan Hz. Zeynülâbidîn...

3- İnsanı Yücelten Vasıflar-1 (30.11.1999)

- Muhasebe duygusu.
- Vazife ve hizmet şuuru.

- Allah kişinin nasıl zahîri olur?
- Nimete mazhariyet şükür ister.
- Muhasebe duygusunu İslâm getirmiştir.
- Ehl-i kitabın kuruntularına kulak vermeme.
- Nefsi satın alma ile ilgili hadisler ve misaller.
- İslâm her ferdin mükellefiyet ve vazifesini kendine yüklemiştir.
- Her kişi çobandır ve güttüğünden mesul olur.
- İkinci dirilişin ilk bahtlıları.
- Zaman ihtiyarladıkça Kur'an gençleşiyor.
- Ruh-u Revan-ı Muhammedî'nin şehbal açısı ve Türkî devletlerin imdadına koşma.
- Çok ağlamak az gülmek ve Hz. Ebubekir.
- Hz. Ömer'in muhasebe ve mesuliyet duygusu, vefatı ve İbn-i Abbas'ın teskini, son sözleri...
- Kişinin kendini hesaba çekmesi ve Peygamberimizin dahi ehlini bile hatırlayamayacağı üç yer..
- Al-i İmran suresi ayet 102; sahabenin Allah korkusu ve muhasebe duygusu.

Manisa, Muradiye Camii - 13 Aralık 1975

- Kurban Bayramı'nın mana ve ehemmiyeti... Kurban Bayramı'nda getirilen tekbirlerin önemi... Kurban Bayramı'nda bizden istenen fedakarlıklar...
- Kurban Bayramının iki önemli yönü vardır:
- Fedakârlık
- Kurban Bayramına 'Udhiyye' denir. Bu, fedakârlık manasına gelir. İnsanlar mukaddes bildikleri dava uğrunda seve seve mallarını, mülklerini feda ederler.
- Uhud savaşı öncesi Efendimiz'in (sav) gördüğü rüya ve Uhud meydanında Ashabın yaptığı fedakârlıklar....
- Nefsini Hesaba Çekme
- Nimetlerin farkına varmamızın en güzel yolu, devamlı muhasebe içinde olmaktır. Konuyla alâkalı olarak "Sigaya çekilmeden evvel kendinizi hesaba çekin." hadisi izah ediliyor.
- Amr b. As'ın (ra) Hudeybiye antlaşmasından sonra Müslüman oluşu... Afrika'yı fethi... Vefat ederken yaptığı o müthiş nefis muhasebesi...

İzmir, Bornova Merkez Camii – 15 Eylül 1977

- Bayramlar, Allah'ın huzurunda hayatımızın muhasebesini yapma günleridir.
- Dış tesirlerle kendi içinde birbirine düşürülmüş ve böylece gücünü kaybederek sömürge haline getirilmiş İslam ümmetinin kendisine hayat verecek yeni bir nesle ihtiyacı olduğu dile getiriliyor.
- Beklenen nesil, Kudüs işgal altındayken hiç gülmeyen ve bir tek eve dahi sahip olmayan Salahaddin Eyyûbî ve ümmetin ittifakı uğrunda Kerbalâ'da şehit olan Hz. Hüseyin (ra) gibi olmalıdır.
- Millet olarak yeniden dirileceğimiz ve yeni bir irfan döneminin başlayacağı konusunda ümidimiz tamdır...
- Rabbimizin bizi mezellet ve mahkumiyetten kurtarıp insanlığın imdadına koşacak bir nesil haline getirmesinin niyaz edildiği güzel bir dua...

- Hutbede, bayramların rahmet günleri olduğu vurgulanarak diğer insanlara afv u safhla (bağışlama) yaklaşılması gerektiği üzerinde duruluyor.

Kur'an-30

- Kur'an-ı Kerim'in getirdiği terbiye sistemi.
- İhlas her gün bize neler anlatmaktadır?
- Muhasebe duygusu, ferdin hayatının sıhhati.

Ölüm Ötesi Hayat-12

- Cenneti ve kabri bir gül bahçesine çeviren ağlamanın ehemmiyeti.
- Bu dünyadaki ağlama ve gülmelerin ayetlerle öbür tarafa tezahürü.
- Ayetlerle bazılarının gaflet içinde gülmeleri.
- Bir Habeşli kölenin cehennem korkusuyla kendini yere atması.
- Hz. Ebu Bekir'in bir iftar vakti kendisine getirilen bir bardak suya ağlaması.
- Hakkı ve hakikati arayan bulur.
- Necaşi'nin Müslüman oluşu ve yetmiş insanı Efendimize gönderişi.
- Hz. Ömer'in namaz kıldırırken ağlayıp yere yıkılışı.
- Abdullah b. Ömer'in ağlamaktan gözlerinin zayıflaması.
- Hayatın muhasebesini yapmanın ehemmiyeti.

BAMTELLERİ:

13.02.2006, KİMİN SAVCISI KİMİN AVUKATI?

00.00 – Kişinin kendine karşı bir savcı gibi davranması pratiğe nasıl aksetmelidir?

00.45 – Nefsini pak etmemek suretiyle nefsinin pak etmek gerektir.

01.45 – Nefsin karakteri/yapısı insana fenalıkları emretmesidir.

03.20 – Başkalarının kusurları aklımıza gelince hemen kendi kusurlarımızı düşünmek lazımdır.

05.00 – Başkalarının kusurlarını görme, onlar hakkında savcı gibi davranma insan için bir eksikliklerdir.

06.15 – Başkaları hakkında avukat; kendimiz hakkında ise savcı gibi davranmak gerekir.

07.30 – Hep başkalarının kusurlarını araştıranlar kendi kabahatlerini göremezler.

08.20 – İnsan başkalarının kusurlarıyla uğraşacağına kendi eksiklikleriyle meşgul olmalıdır.

09.15 – Büyüklerimiz, başkalarını hep pak görmüşler kendilerini ise muhasebe etmişlerdir.

12.15 – Sürekli kendi nefsiyle uğraşmanın başkalarıyla uğraşacak fırsatı da kalmamış olur.

13.30 – Başkalarının kusurlarını görünce onları affedecek fırsatlar aranmalıdır.

14.10 – Başkalarını kusurlarını görmeme vahdet-i ruhiye için de gereklidir.

15.30 – Allah (c.c) emanetini emanette emin olanlara verir.

17.30 – Din arızalı yaşıyorsa emanete hıyanet ediliyor demektir.

18.25 – Zulüm, Allah'ın insana belirlediği sınırların dışına çıkmaktır.

19.15 – Günümüz insanların bohemliğe itecek mülahazalar en büyük zulümdür.

22.35 – Allah insanlara zulmetmez insanlar kendi nefislerine zulmederler.

01.05.2006 ÜSTAD'IN BİR MUHASEBESİ VE BEKLENTİSİZ OLMA DERSİ

12.08.2003_ NEFSİ SORGULAMA